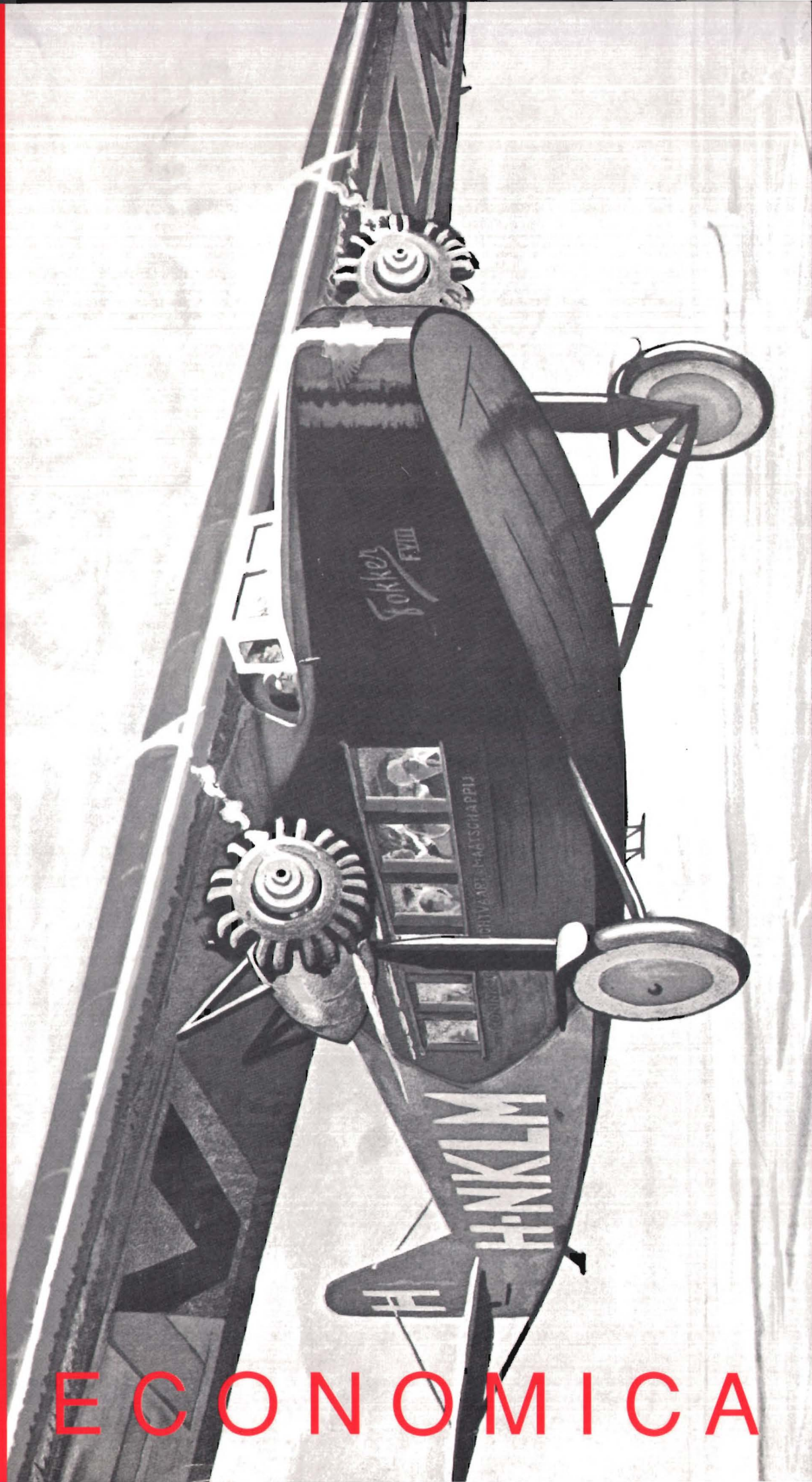

Economisch periodiek
van de Universiteit
van Amsterdam
Januari 1992

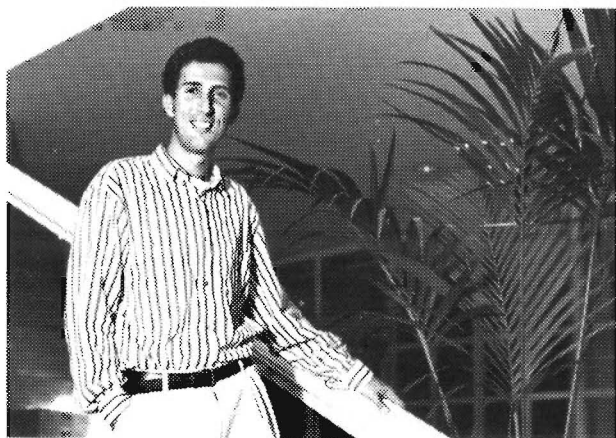
ROSTRA

182

ECONOMICA

CYRIEL REESTMAN ZOEKT COLLEGA'S.

Drs Cyriel F. Reestman (32), financieel beleidsmedewerker bij de gemeente Amsterdam.

Hij studeerde aan de Universiteit van Amsterdam en is nu als econoom werkzaam bij de sector Beleidsadvisering en Begroting van de secretarie-afdeling Financiën. En heeft, sedert hij begin jaren tachtig bij de gemeente Amsterdam begon, langzaam maar zeker een werkpakket opgebouwd dat zich concentreert op de gezondheidszorg en de nutsbedrijven. Werken voor de stad betekent voor Cyriel Reestman direct betrokken zijn bij de grootscheepse reorganisatie, die zich binnen het bestuur van de hoofdstad voltrekt. Met als beoogd totaalresultaat een efficiënt opererende en klantvriendelijke gemeentelijke organisatie. Daarin zal het centrale bestuur zich bezighouden met de grootstedelijke problematiek. De drie pijlers, waarop dit ingrijpende plan rust, zijn de formering van 16 stadsdelen met elk een eigen ambtelijk en bestuurlijk apparaat, het marktconcurrerend functioneren van de staf- en steundiensten (zoals bijvoorbeeld het Schoonmaakbedrijf en de Stadsdrukkerij), en de totstandkoming van een nieuwe werkrelatie tussen het centrale bestuur en de resterende, centraal blijvende gemeentelijke diensten en bedrijven. Een vorm van zo'n nieuwe werkrelatie kan "contractmanagement" zijn. Hierbij is sprake van een overeenkomst tussen gemeentebestuur en directie, waarbij vooraf bindende afspraken worden gemaakt over de hoeveelheid en kwaliteit van de te leveren producten/diensten alsmede over het bijbehorende budget. Cyriel Reestman houdt zich intensief bezig met het formuleren van de randvoorwaarden, waaronder

het gemeentebestuur het budget aan de andere contractpartner ter beschikking stelt. Voor de "partners" betekent dit, tegen de achtergrond van de gemeentelijke systematiek, een revolutionaire vrijheid in het budgetbeheer en - als tegenhanger - een grotere verantwoordelijkheid.

Binnen de afzonderlijke financiële administraties komt het accent te liggen op interne verslaglegging tussentijds en externe verantwoording achteraf. Dus niet alleen voor de afdeling Financiën, maar ook voor alle andere betrokkenen, waaronder de 70 gemeentelijke bedrijven en diensten, zijn onderwerpen als investeringsselecties, financiële afwegingen, meerjarenplannen, begrotingen, analyses en prognoses alsmede instrumentontwikkeling voor het budgetbeheer erg actueel.

De reorganisatie brengt niet uitsluitend voor ervaren economen nieuwe uitdagingen met zich mee. Juist op dit moment kunnen pas afgestudeerde bedrijfs-economen bij de gemeente een afwisselende en interessante werkervaring opdoen, gekoppeld aan uiteenlopende carrièremogelijkheden. De mobiliteit is hoog en wordt mede gestimuleerd doordat de gemeente Amsterdam uitstekende opleidingsfaciliteiten biedt, die het niveau van het bedrijfsleven zeker evenaren.

Werken voor de stad stelt eisen aan je financieel-economische capaciteiten, maar doet bovendien een beroep op je sociale en bestuurlijke vaardigheden.

ONZE BROCHURE

"WERKEN VOOR DE STAD"

LIGT VOOR JE KLAAR.

Als je met je financieel economische opleiding een uitdaging ziet in de implementatie van marktgericht denken en handelen in de overheidssector, lees dan de brochure "Werken voor de Stad". Je vindt 'm op de NOBAS-kamer (nr. 2162) en op de informatietafel tegenover de kamer van de onderwijsadministratie. Collega's van Cyriel Reestman op diverse posten plus burgemeester Van Thijn en wethouder De Grave vertellen daarin waarom Amsterdam niet alleen een stad is om van te houden, maar zeker ook een stad met een dynamische, uitdagende werkkring.

**SOMMIGE MENSEN HOUDEN NIET ALLEEN VAN AMSTERDAM.
ZE WERKEN ER OOK VOOR.**

REDACTIONEEL

Precies vijfhonderd jaar geleden is de huidige wereld in elkaar gezet. Toen vermoedde een Italiaan in vreemde dienst dat Indië niet alleen ten Oosten van Europa lag, maar ook ten Westen. Columbus heeft met zijn relativiserende veronderstelling de aanzet gegeven tot de inlijving van een heel continent bij de Westerse -of is het Oosterse?-wereld. Maar wat als Columbus Amerika niet had ontdekt, en de Siouxs, Azteken en Inca's niet door de Europeanen waren verslagen?. Dan behoorde waarschijnlijk heel Amerika nu tot de derde wereld. En was Japan geen economische supermacht geworden. En was er voor Europa dan nog wel aanleiding om dit jaar tot een interne markt te komen?

Het bedrijven van dergelijke conditionele geschiedenis is één van de fantasierijkste bezigheden, maar leidt tot niets wezenlijks. Daarom zullen er in deze Rostra geen ficties over 1992 gevonden worden. Wel concrete beschouwingen over luchtvaartfusies, het milieu, de emancipatie, en niet te vergeten: de leegstand bij kantoren. Actueel? Ja zeker, want binnen drie maanden gaat onze dierbare faculteit verhuizen en zal het teergeliefde Maupoleum leeg komen te staan. Misschien dat de Europese Centrale bank aan de Jodenbreestraat kan worden gehuisvest. Is Columbus toch nog ergens goed voor geweest.

Eerstejaars schrijftalent: een opstel Macro-economie op pag 23

De stand van zaken op het emancipatievlak pag 16

Veilig vrijen in de luchtvaart pag 11

“Schandalen..!? De pers overdrijft”

Van prestigegoed naar handelswaar

Cassettesingle wordt de nieuwe hit-maker in Nederland

Vrijers in de lucht

Facts and figures van een nieuwe prof

Milieu op het Maupoleum

1992: het jaar van de waarheid

Actueel

Jaaroverzicht 1991

De historische benadering

Eerstejaars kunnen ook schrijven

Landelijke Econometristendag

Studeren in het buitenland

Agenda

Kort maar krachtig

Schweinerei

Train Grand Vitesse

**4
6
9
10
13
14
16
16
19
20
22
22
23
25
25
25
27**

Blad van de Faculteit der Economische Wetenschappen en Econometrie van de Universiteit van Amsterdam
Nummer 182 Januari 1992

Redactie:
Sander de Bruyn
Esther van Dijk
Andreas de Groot van Embden
Margreth Hoek
Dr. E. de Jong
Jacco Kroon
Marcel van Schagen
Hugo Strikker
Pieter Vink

Fotografie:
Kik Tunnissen - Marian Vleerlaag

Agenda:

Agendapunten moeten minstens 6 weken tevoren bij Rostra worden aangemeld.

Adreswijzigingen:

Studentenadministratie, Jodenbreestraat 23
1011 NH Amsterdam

Voor reacties, brieven en open sollicitaties is de redactie bereikbaar op:

Kamer 2386 Jodenbreestraat 23
1011 NH Amsterdam
Telefoon : (020) 5252497

Ingezonden brieven, artikelen en studierapportages kunnen worden ingekort.

Voorpagina:

Een ouderwets Fokkervliegtuig

Oplage:

9x per jaar in een oplage van 5100 ex.

Advertenties:

Tarieven op aanvraag verkrijgbaar.
Opdrachten schriftelijk t.a.v. de penningmeester

Advertenties in dit nummer van:

Arthur Andersen
Belastingdienst
Gemeente Amsterdam
Moret, Ernst & Young
Unilever
TRN
VB Accountants

Zet- en drukwerk:
De Bussy Ellerman Harms B.V.

ISSN 0166 - 1485

"Neem nou zo'n Trump", zegt dezelfde projectontwikkelaar. "Lucht was het, puur lucht, die beleggingen van Donald Trump. Dat blijkt maar weer, nu de ondergang van het casino Tai Mahal het hele imperium van Trump met zich meesleurt. Snel geld maken in onroerend goed behoort tot het verleden".

"Ik sluit niets uit", benadrukt de heer Kohnstamm, hoogleraar vastgoedkunde aan de Universiteit van Amsterdam en directeur strategie/externe beleggingen van het projectontwikkelaar Wilma Vastgoed. "Het is allemaal afhankelijk van de ontwikkeling van de wereldeconomie in de tweede helft van de jaren negentig. Als projectontwikkelaars en vastgoedfondsen even voorzichtig en behoedzaam te werk gaan als op dit moment het geval is, behoort een periode van Hosanna misschien wel weer tot de mogelijkheden".

DIEPTEPUNT

Over één ding zijn projectontwikkelaars, bouwbedrijven, vastgoedfondsen en makelaars het in ieder geval eens. De commerciële onroerend-goedmarkt voor bedrijfspanden beleeft één van haar dieptepunten. Het aanbod overtreft de vraag in bijna alle opzichten. Het hoge leegstandsniveau van kantoor- en bedrijfspanden werpt een schaduw over de vastgoedmarkt.

De cijfers spreken daarbij voor zichzelf. Ten opzichte van vorig jaar nam de beschikbare hoeveelheid bedrijfsruimte toe met maar liefst 32 procent. Amsterdam en Rotterdam kenden over het afgelopen halfjaar een stijging van 15 en 20 procent. Absolute uitbinker was de provincie Noord-Brabant. De afgelopen tweeënhalve jaar zag de provincie de leegstand met meer dan 90 procent toenemen.

IJZINGWEKKEND

Ook de Nederlandse beurswereld ontkomt niet aan de gevolgen van de hoge leegstand. Van de acht grootste beursgenoteerde fondsen wist er slechts één een positief resultaat op tafel te leggen over de afgelopen anderhalf jaar. West-Invest realiseerde een rendement van 21 procent over zijn beleggingen. De andere fondsen zagen hun resultaten en aandelenkoersen in ijzingwekkend tempo teruglopen. Het Amsterdamse beleggingsbedrijf Uni-Invest voerde daarbij, samen met het noodlijdende VHS, de lijst aan. Noteerde een aandeel Uni-Invest in januari '89 nog fl. 124,00, anderhalf jaar later - september '91 - was dat nog maar fl. 24,00.

"Op de Nederlandse markt zelf valt het nog wel mee met de leegstand", relativeert Kohnstamm. "De Nederlandse prijzen zijn nooit tot in de hemel gestegen, zoals dat in Duitsland, Frankrijk en Groot-Brittannië wel het geval was. Omdat Nederlanders over het algemeen zeer internatio-

"Schandalen..?!"

T. van Dijk

naal te werk gaan werden zij bovendien in een vroegtijdig stadium gewaarschuwd door de problemen in het buitenlandse onroerend goed. Als er nu mensen zijn die moord en brand schreeuwen omdat er leegstand dreigt dan zeg ik: ja, maar binnen onze branche hebben we dat allang zien aankomen".

ZWEDSE GELDSCHIETERS

Twee jaar geleden leken de vooruitzichten daarentegen nog veelbelovend. Zweedse geldschieters trokken en masse naar Nederland, verleid door de relatief lage prijzen en hoge huurrendementen. In totaal investeerden ze, of liever gezegd, verhandelden ze zo'n slordige zes miljard gulden.

"Geen enkele makelaar handelt volgens de wet"

"Ik ken gevallen waarbij een makelaar de kooplustige Zweden 's ochtends vroeg in zijn Jaguar rondtoerde langs verschillende bedrijfspanden, ze een A-4tje in de hand duwde en ze een uurtje later, met een contract ter waarde van enkele miljoenen in zijn achterzak, weer afleverde op

Fraude. Leegstand. Drastisch teruglopende investeringen. De malaise op de Nederlandse onroerend-goedmarkt lijkt compleet. Was de commerciële markt voor bedrijfspanden begin jaren tachtig nog verantwoordelijk voor een groot deel van de aanmaak van de Nederlandse

voor één op hun bek gaan".

Nu, twee jaar later, zijn de Zweden inderdaad weer terug bij af. Onder invloed van de tegenvallende resultaten op zowel de Nederlandse als de Zweedse onroerend-goedmarkt trekken de Zweedse beleggers zich terug uit de lage landen. Van de belegde miljarden zou nog maar 650 miljoen over zijn, aldus de Volkskrant.

650 MILJOEN

Over de oorzaken van het instorten van de onroerend goedmarkt lopen de meningen uiteen. Is het alleen een zaak van het tijdelijk langs elkaar heen lopen van vraag en aanbod?

"Inderdaad", constateert een medewerker van Zadelhoff Makelaars. "We hebben hier te maken met het tijdelijke inzakken van de markt. Het aanbod is eenvoudigweg te groot".

"Dat betwijfel ik", antwoordt een woordvoerder van het vastgoedfonds Rodamco daarentegen.

"Ook het ruimtelijke orderingsbeleid van de overheid speelt een rol. In het verleden kon overal gebouwd worden. Bij elke snelweg zette je doodeenvoudig een nieuw kantoor neer".

"Bovendien", vervolgt hij, "nam de onderlinge concurrentie tussen gemeenten sterk toe onder invloed van het gedecentraliseerde karakter van dit beleid. Gemeenten boksten tegen elkaar op, op zoek naar het binnenhalen van hoogwaardige werkgelegenheid, en stampten kantoorgebouwen uit de grond alsof het niets was. Nu is dat niet meer mogelijk".

Een vertegenwoordiger van West-Invest wijst op de Nederlandse rentestanden. "De markt wordt op dit moment ernstig verstoord door de belachelijk hoge rentestanden. Daarom ziet een aantal beleggers af van beleggingen in onroerend goed".

In deze opvatting staat de vertegenwoordiger van West-Invest niet alleen. Vooral na de Duitse eenwording zijn de Nederlandse rentetarieven met sprongen toegenomen. Onlangs tikte de OESO de Nederlandse regering nog op de vingers, juist

Nederlands onroerend goed: een stuurloos wrak?

Schiphol", onthult de projectontwikkelaar uit Zuidoost. "Wat zo'n makelaar niet vertelde was dat de net verkochte bedrijfspanden vol zaten met lastige huurders, mensen die hun huur niet konden opbrengen. Logisch dat die Zweden nu één

De pers overdrijft"

happy few, tien jaar later lijkt zij alleen nog maar 'has beens' voort te brengen.

"In één klap rijk worden is er niet meer bij", concludeert een projectontwikkelaar uit Zuidoost. "De opvolger van Maup Caransa moet nog geboren worden".

vanwege de sterke koppeling van het Nederlandse monetaire beleid aan dat van Duitsland.

VARKENSCYCLUS

Ook Kohnstamm geeft toe dat het relatief hoge renteniveau de ontwikkelingen op de onroerend-goedmarkt negatief beïnvloedt. Toch houdt ook de hoogleraar vast aan het tijdelijke overaanbod als doorslaggevende factor. "Je zou kunnen zeggen dat de tweede helft van de jaren tachtig een gunstig tijdperk is geweest voor de wereldeconomie. Sommigen dachten onder invloed daarvan dat de bomen tot in de hemel reikten, er was daarbij sprake van gigantische investeringen in aandelen en onroerend goed. In die perioden zijn de klassieke fouten gemaakt die leidden tot de varkenscyclus".

Onder invloed van de negatieve ontwikkelingen op de onroerend-goedmarkt heeft de Nederlandse pers zich gestort op veronderstelde dubieuze praktijken van kleinere vastgoedfondsen en makelaars. Verschillende fondsen zouden zich schuldig hebben gemaakt aan het doorschuiven van lucratieve projecten naar gelieerde instellingen en bedrijven.

Ook makelaars komen er niet ongeschonden vanaf. Hen wordt partijdige bemiddeling en het dumpen van incurant onroerend goed verweeten. Dergelijke praktijken, zo beweren enkele landelijke dagbladen, zijn verantwoordelijk voor de groeiende achterdocht van beleggers tegenover de Nederlandse vastgoedmarkt.

ONDOORZICHTIGHEID

Kohnstamm kan zich vinden in de visie van deze dagbladen op de gang van zaken bij verschillende fondsen. "Een van de grootste problemen met de onroerend-goed fondsen - en dan met name de kleinere - is de ondoorzichtigheid omtrent het schuiven met onroerend goed naar gelieerde maatschappijen of personen, buiten medeweten van

aandeelhouders om", vindt Kohnstamm. "Als je kijkt naar wat er gebeurd is tussen VHS en Interforce, Uni-Invest en R&R, dan is dat uiteindelijk buitengewoon schadelijk, niet alleen voor de onroerend-goed markt, maar voor het aanzien van de hele Nederlandse beurs". Opvallend is dat Uni-Invest - dat zich in het recente verleden eveneens schuldig zou hebben gemaakt aan dubieuze transacties - de beweringen van Kohnstamm onderschrijft.

gen. Partijdige bemiddeling en het bemiddelen bij de verkoop van eigen bezittingen vallen daar ook onder. Dat staat in een onlangs verschenen rapport van Hans van Tellingen over Scandinavische beleggingen in Nederland.

PANDJESCIRCUIT

De reacties op de vraag in hoeverre Van Tellingen het bij het juiste eind heeft verschillen. "Daar laat ik me niet over uit", antwoordt de contactpersoon bij Zadelhoff Makelaars.

"Geen enkele makelaar handelt volgens de wet. Ik mag het niet zeggen maar zo liggen de verhoudingen nu eenmaal", beweert de projectontwikkelaar uit Zuidoost. "De pers overdrijft", vindt de woordvoerder van Uni-Invest. "Het geheel wordt teveel in de negatieve sfeer getrokken".

Kohnstamm houdt er een andere mening op na.

Slecht weer in de Bijlmer.

Niet iedereen denkt er zo over. "Ik denk juist dat dat helemaal niet opgaat", reageert de vertegenwoordiger van West-Invest. "Je ziet dat bijvoorbeeld met dat VHS-verhaal. Die fondsen zijn vanwege hun misstanden extra hard aangepakt door ingrijpen van buitenaf, een bewijs van het strenge toezicht. Gevolg is dat andere fondsen, waaronder onze eigen onderneming, het voortaan wel uit hun hoofd laten over te gaan tot dergelijke dubieuze transacties. Een positieve ontwikkeling." Bestaat er over de rol van de kleinere beursfondsen nog een zekere overeenstemming, voor wat betreft de Nederlandse makelaars is dat geenszins het geval. Verschillende makelaars zouden zich in de afgelopen jaren beziggehouden hebben met zaken die het daglicht niet konden verdra-

"Nee, persoonlijk denk ik niet dat Nederlandse makelaars nou zo uitblinken in zaken als het aansmeren van incurante projecten. In het gros van de gevallen is er juist sprake van een uiterst correcte manier van optreden". "Maar", vervolgt Kohnstamm, "Wat er zich afspeelt binnen het pandjescircuit aan de bar van het Hilton in Amsterdam, tja..... dat is weer een heel ander verhaal".

Foto: Mick J. Scholten

R

Van prestigeged

Het algemene beeld dat men van een archeoloog heeft is dat van iemand die in de grond wroeft en de verworven materie slechts beschrijft. Archeologie voert echter verder dan "gra-ven" en het bekijken van "potjes". Het hoofddoel van de archeologie is de historie van het menselijke gedrag te reconstrueren. Het is dus een studie van samenlevingsvormen en niet van objecten. De informatie die archeologen gebruiken om het menselijke gedrag te begrijpen, wordt verkregen uit de menselijke materiële 'neerslag'. Aspecten van hun fabricage, het gebruik en de situatie waarin ze gevonden worden kunnen informatie verschaffen over de sociale organisatie, uitwisselingsmechanismen en transformatieprocessen.

OPGRAVINGEN

Door middel van opgravingen wordt informatie verkregen. Opgraven is dan ook niets meer dan administreren. Door de gevonden materie kunnen patronen ontdekt worden en aan de hand van ecologische monsters die genomen worden in het veld kan een beeld verkregen worden van het milieu en de exploitatie ervan. Bij de interpretatie van de "vondsten" wordt gebruik gemaakt van allerlei disciplines zoals de antropologie, ecologie, sociologie, planologie, fysische geografie en de economie.

Het menselijk handelen wordt bepaald door een veelheid van factoren. Economie is in elke samenleving aanwezig. Archeologen hanteren wellicht een andere definitie van economie dan de economen zelf. Onder economische systemen verstaat de archeoloog datgene wat de mens manipuleert om in zijn eigen behoefte te kunnen voorzien. Dit kan exploitatie van de natuur zijn door middel van technologie, uitwisseling met andere groepen, of een eenvoudige markt economie waarbij producten op een centrale markt afgezet worden.

KOLONIALISTISCH

De aanwezigheid van de Romeinen heeft een zeer grote invloed gehad op de economie van West-Europa. Steden ontstonden en producten werden verhandeld. Handelstransacties vonden

plaats in het door de Romeinen bezette gebied zelf en met de aangrenzende gebieden als het vrije Germanië (ten noorden van de grote rivieren).

Archeologisch is dit goed te traceren aan de hand van onder andere Romeinse munten die in het terpengebied gevonden worden. De Romeinen hebben in West-Europa de markteconomie geïn-

A. van Duinen

roduceerd. Zij voerden ook geen imperialistisch maar een kolonialistisch beleid.

NA DE ROMEINEN

Na het vertrek van de Romeinen in de late 4e, vroege 5e eeuw, stagneerde de handel en werden de steden verlaten. Met name in Engeland is dit goed zichtbaar waar steden als Londen een duidelijke hiaat van bewoning in het 'bodemarchief' tonen. Enkele steden blijven echter nog bestaan zoals Maastricht en Trier. De periode van de 5e en 6e eeuw wordt vaak gezien als een periode die gekenmerkt wordt door een economische en sociale terugval. Het is dan ook niet verwonderlijk dat men deze periode de "donkere eeuwen" genoemd heeft. In markteconomische termen is er inderdaad sprake van een stagnatie: de handel houdt volledig op.

Echter, er was in de vroege-Middeleeuwen wel degelijk een economisch systeem aanwezig. Deze

Ook in andere delen van deze universiteit wordt nagedacht over economie en wel vaak op een wijze die voor het economevolk nog buitengewoon interessant is ook. Mevrouw A.A. van Duinen, werkzaam op het instituut Pre- en Protohistorie (onderdeel van de faculteit ruim-

sers beschouwden. Deze personen probeerden zoveel mogelijk macht en aanzien te verkrijgen door rond te trekken, te plunderen en, merkwaardig genoeg, door goedgevig te zijn. Om te kunnen plunderen had zo'n belangrijk heer strijders nodig. Met deze lieden, ook wel vazallen genaamd, gingen de foederati een verbond van onderlinge afhankelijkheid aan. De heer gaf zijn vazal giften waardoor die bij de heer in het krijt stond. Door het geven van overdadige feesten verkreeg de heer tevens prestige. Dus: door edelmoedigheid te zijn wordt men genereus, en door genereus te zijn

Archeologisch onderzoek in Geldrop in 1991

was niet gebaseerd op een markteconomie, waarbij twee partijen of individuen hun producten met elkaar verhandelen. Winst maximaliseren was in de vroege-Middeleeuwen niet van belang.

De samenleving van de vroege-Middeleeuwen werd bepaald door rondtrekkende elitegroepen, ook wel Germanen of Foederaten genaamd, die zich als erfgenamen van de Romeinse overheer-

wordt men edelmoedig. Bij de giftgeving werd geen tegengiften verlangd. Giftgeving is dan ook iets anders als ruil.

BEOWULF

Dit nieuwe sociaal-economische systeem is onder andere archeologisch verklaard door de graven van foederaten te analyseren. Die graven waren

naar handelswaar

het produkt als handelswaar in plaats van giftgoed.

telijke wetenschappen) geeft hier een uiteenzetting van de verandering die de Westeuropese economie aan het begin van de jaartelling onderging, en stelt en passant het beeld bij van de wereldvreemde archeoloog die bezig is met irrelevante bestudering van potjes en pannetjes.

rijklijk uitgedost met veel zilveren en gouden objecten. Het koningsgraf van Sutton Hoe en het graf van Childrik zijn hier voorbeelden van. Enkele produkten werden over aanzienlijke afstanden vervoerd, zoals de Koptische helmen, afkomstig uit het Gotische gebied (Noord-Italië), die tot in Scandinavië teruggevonden werden. De goederen die verhandeld werden waren voornamelijk waardevolle objecten.

Episch lyrische bronnen vertellen ons over de "heroïsche" periode. In de Beowulf wordt nauwkeurig beschreven hoe elitegroepen prestige verworven en hoe ze onderling streden. Zulke verhalen zijn ons allen bekend want wie heeft er nog nooit van Robin Hood of van Karel en Elegast gehoord.

Deze waren gelegen op belangrijke verkeersaders (zoals rivieren) en militair-strategische punten. Dorestad (het huidige Wijk bij Duurstede) was gelegen aan de splitsing van de Rijn en de Lek. De Friezen waren in de 7e en 8e eeuw actieve handelaren. Dorestad was gelegen op de grens van het Frankische en Friese Rijk (Friesland was in de vroege-Middeleeuwen aanzienlijk groter, en lag tussen de Eems en de Vlie).

**Opgraven
is niets meer
dan administreren**

Bij Dorestad is veel archeologisch onderzoek gedaan. Bij de vondsten bleken aanzienlijke hoeveelheden import aardewerk, maalstenen uit de IJvel en allerhande prestigeobjecten te zitten. Uit schriftelijke bronnen is tevens bekend dat hier in de 7e eeuw een muntmeester, Madelinus genaamd, zetelde. De munten die in Dorestad geslagen zijn, werden over een wijd verspreid gebied gevonden, waaruit af te leiden valt dat de handel vanuit 'de stad' ver voerde.

**De Romeinen hebben
de markteconomie
geïntroduceerd**

Duidelijk is dus dat na het vertrek van de Romeinen een andere sociale organisatie op kwam. Hierin kwam uitwisseling van produkten voor maar niet op basis van wederzijds ruil maar op basis van giften.

DORESTAD

In onze huidige economie kennen we ook nog het giftgevingssysteem. Als we iemand een cadeau geven, vragen we er niets voor terug. Het cadeau wordt gegeven om een band te benadrukken. De verhandeling is persoonsgebonden. Het is dan ook typerend dat we het uitermate pijnlijk vinden als het prijskaartje nog op de verpakking zit. Anders is het als we naar de Albert Hein gaan en daar afrekenen. De transactie geschiedt zonder een relatie met de kassajuffrouw hebben. De verhandeling is onpersoonlijk. De giftgeving in de vroege-Middeleeuwen moet in de sfeer van cadeaus geven gezien worden.

Rond de 7e eeuw ontstaan er in West-Europa enkele handelscentra als Dorestad en Hamwic.

GIFTGOED

Het Frieze terpengebied is rijk aan waardevolle vondsten. Uiteen opgraving die nu nog lopende is op de terp te Wijnaldum, wordt het belang van de Frieze handel duidelijk. Onderzoek op de Veluwe, met name in Kootwijk, toont een groeiend belang van de ijzerwinning ter plaatse. Een algemeen beeld van alle opgegraven nederzettingen is dat in deze Karolingische periode de hoeveelheid import-aardewerk toeneemt, en dat het land intensiever bebouwd wordt. In een agrarische gemeenschap als onder andere Geldrop vindt een nederzetting-sverschuiving plaats naar marginalere gronden. Al met al wordt duidelijk dat in de 7e, 8e eeuw belangrijke sociaal-economische veranderingen plaatsvonden. De handel bloeide weer op. Als belangrijkste oorzaak wordt hiervoor de bevolkingsaanwas gezien. Hieruit zou de mogelijkheid tot arbeidsspecialisatie zijn ontstaan en daardoor de noodzaak tot ruilhandel. Het is echter niet duidelijk of de bevolking begon te groeien door de opbloeiende economie of andersom.

Hoe dan ook, er was waarschijnlijk niet alleen sprake van een groeiende bevolking, als oorzaak van een nieuwe houding tegenover goederen, maar ook van een nieuwe mentaliteit ten aanzien van

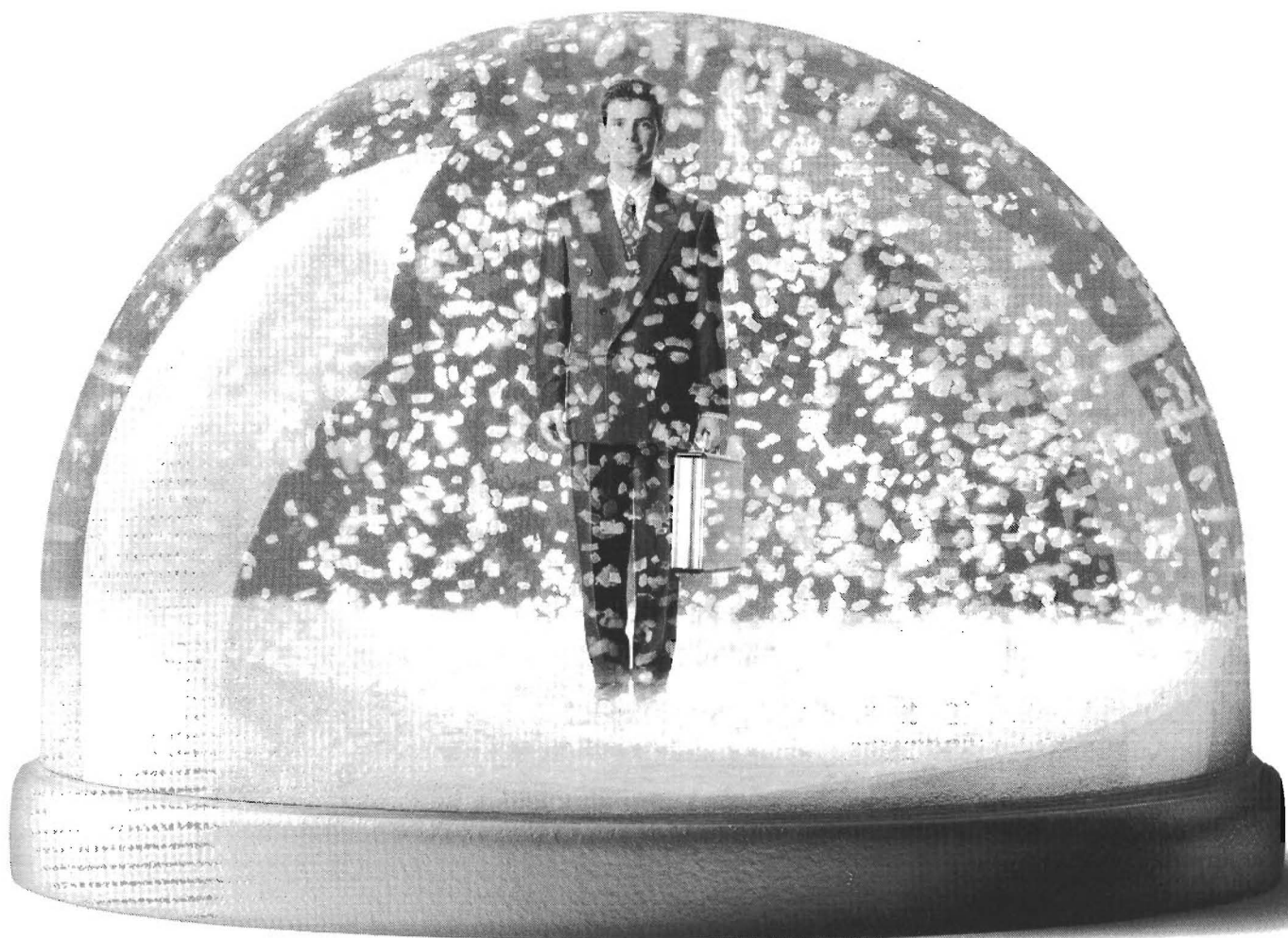
LEVEN NA DE DOOD

Er zijn enkele verklaringen te geven voor deze nieuwe benadering van uitwisseling van goederen. In de 7e, 8e eeuw raakt het christendom steeds meer ingebed in de West-Europese samenleving. Het leven na de dood wordt belangrijker geacht, dan het leven op aarde. Hierdoor wordt het hebben en vergaren van prestige objecten minder belangrijk. Door het Christendom kreeg het begrip 'status' een andere invulling. Een andere mogelijke oorzaak van de mentaliteitsverandering kunnen de groeiende giftuitwisselingen zelf zijn geweest. Door grote goederenstroom tussen twee territoria kreeg de elite de behoefte die te gaan beheersen. Dit deden ze onder andere door een muntmeester ter plaatse te benoemen (Madelinus in Dorestad), of door de specialisten en handelaren die zo'n handelsnederzetting bewoonden bescherming te verlenen.

SURPLUSPRODUKTIE

Ook de groeiende bevolkingsaanwas en de mentaliteitsverandering werkten deze behoefte van de heersende klasse om handel te controleren en zo aan macht te blijven of te komen in de hand. De surplusproduktie op het land werd tevens zo groot dat boeren hun agrarische produkten konden gaan ruilen. Hierdoor werd het rendabeler om te specialiseren in een bepaalde tak van het agrarische bedrijf. Technische innovaties voor het verbeteren van het agrarische produkt werden doorgevoerd. Ontwikkelingen in de scheepvaart vergemakkelijkten de handel. Tenslotte kregen, door ambachtelijke innovaties waardoor de kosten van de produktie verminderde, en het produkt verbeterde, produkten meer handelswaarde. Samengevat leidden al deze ontwikkelingen tot een verschuiving van de betekenis van produkten van giftmiddel naar handelswaar. De verandering van de vroeg-Middeleeuwse giftgevingseconomie naar een economie met een marktsysteem kan enkel verklaard worden met behulp van archeologische bronnen. Hopelijk is het algemene beeld van de archeologen hiermee bijgesteld. De archeologie maakt zelf gebruik van allerhande van disciplines, maar kan ook andere disciplines bijstaan.

1. De Beowulf is een Angel-Saksisch verhaal zoals Karel en Elegast, vooral bekend in Engeland.

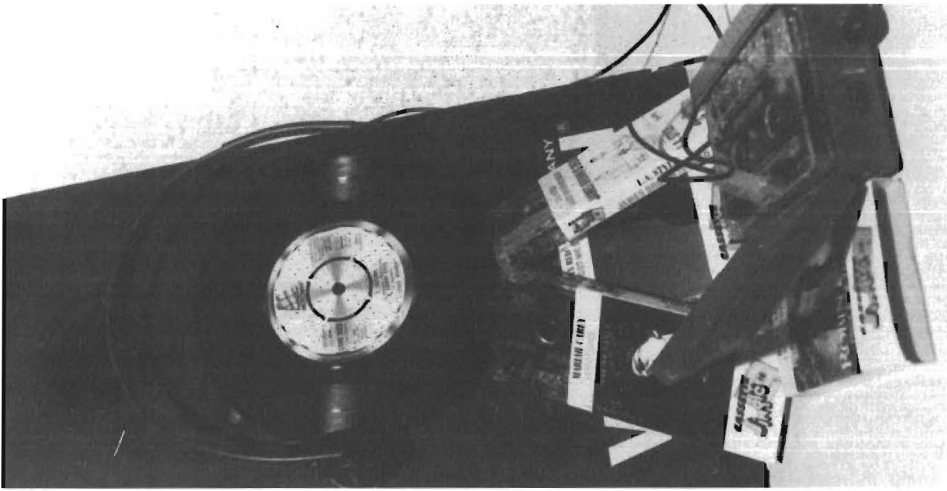
Wat heb je aan een mooie positie als niemand je ziet staan?

Je staat op het punt van afstuderen en denkt aan je carrière. Begrijpelijk. Dan kun je twee dingen doen. Je zoekt een bedrijf op en hoopt dat je daar niet ondersneeuwt. Of je praat met de mensen van

Moret Ernst & Young. Onze carrière-policy is namelijk zo helder als glas: je krijgt bij ons alle ruimte. Zodat je in feite je eigen weg naar de top bepaalt. Meer weten? Bel de heer R.J. Ekkebus, tel. 010 - 4074368.

Praat 'ns met de mensen van Moret Ernst & Young.

 MORET ERNST & YOUNG

Cassette-single wordt de nieuwe hit in Nederland

Margreth Hoek

Begin jaren tachtig werd de CD-speler geïntroduceerd. Deze innovatie van Philips doet het heel goed op de thuismarkt. Er zijn inmiddels 4,2 miljoen van deze apparaten over de toonbank gegaan. Gegeven dat er 6 miljoen huishoudens in Nederland zijn, zou je verwachten dat er een penetratiegraad is van 70 procent. Uit enquêtes van de NVPI (Nederlandse Vereniging van Producenten en Importeurs van beeld en geluidsdragers) blijkt echter dat 52 procent van de Nederlandse huishoudens één of meer CD-spelers bezit.

Door het introduceren van de CD-speler is de langspeelplaat en de 7-inch single hetzelfde lot beschoren als de 78-toerenplaat en geworden tot een achterhaald stukje techniek. In 1990 werd van de totale omzet van de geluidsdragersmarkt (= muziek-cassettes, langspeelplaten en CD's), een bedrag van 1171 miljoen incl. BTW, 92 procent gerealiseerd door de verkopen van CD's en CD-singles. De Nederlanders die in 1990 gemiddeld 129 gulden aan geluidsdragers besteedden, kopen geen nieuwe platen meer en de traditionele platenzaak verandert in een schuivenzaak.

TRADITIONELE HITMAKER

De single markt heeft met de introductie van de CD-speler een sterke verandering ondergaan. In de periode 1983-1987 werden nog 12 miljoen singles verkocht dit liep in de jaren 1988, 1989, 1990 representatief terug van 9 naar 7 naar 6 miljoen. Deze laatste cijfers zijn inclusief CD-singles en maxi-single. In 1990 werden er namelijk nog maar 2,5 miljoen traditionele single verkocht. De CD-single, die hoger geprijsd is dan de vinyl-

Vorig jaar maart is er een nieuw fenomeen op de markt van geluidsdragers geïntroduceerd: de cassette-single. Het betrof een test die zes maanden zou duren om te kijken of dit product levensvatbaar was. Het project is met zes maanden verlengd en het ziet er naar uit dat de zwarte 7-inch single een waardige vervanger heeft gekregen.

single, bleek, in ieder geval in aantallen, niet voor genoeg vervanging te zorgen.

Traditioneel speelt de single een belangrijke rol in de wereld van de geluidsdragers. De single als hitmaker zorgde ervoor dat een jong publiek van 12-18 jaar met een beperkt budget al vroeg consument is van deze markt. Daarnaast is de verkoop van singles heel belangrijk als reclame voor albums. Dit was voor de NVPI aanleiding de stichting collectieve geluidsdragers CPG opdracht te geven de introductie van een proef met de cassette-single te coördineren. De cassette-single heeft op beide kanten dezelfde A- en B-tracks staan en wordt verkocht in een kartonnen hoes. De tracks zijn exact hetzelfde als die van de 7-inch single. De proef waarbinnen de opbouw van de indentiteit voor deze geluidsdrager centraal stond ging op 4 maart van start en heeft als doelgroep de 12-18 jarigen. Voor de proef werden 200 testwinkels geselecteerd die een relatief hoog percentage van hun omzet uit de single verkoop haalden. Deze winkels kregen een uitgebreid exclusief facilitie-

tenpakket aangeboden, dat bestond uit: -een speciale display voor de cassette-single Top 25, -automatische toezending van nieuw items,-retourrecht tijdens de testperiode, -verdere winkel ondersteuning in de vorm van affiches en stickers. In ruil daarvoor werd de medewerking van de winkels verwacht op het gebied van de plaatsing en gebruik van de display, optimaal leverbaarhouden van de cassette-single top 25, optimaal gebruik maken van het ondersteuningsmateriaal, vermelden van de reclame slogan, toelaten van interviewers voor consumenten onderzoek, deelname aan een schriftelijke maandelijkse enquête, hanteren van een brutoprijs van 6,95 tijdens de test periode en op verzoek melden van de wekelijkse verkopen ten behoeve van de samenstelling van de cassette-single top 25. De distributie van de cassette-single was gecentraliseerd en in handen van SONY music.

GELUIDSDRAGERSLAND

Aanvankelijk was men zeer sceptisch over deze proef. Nederland is traditioneel geen cassette kopens land dit in tegenstelling tot Engeland en de Verenigde staten. Daarbij was men bang dat de maar 25 beschikbare cassette-singles niet zouden voldoen. Wat bleek, na drie maanden waren er meer dan 100.000 cassette-singles verkocht en dat 80 procent van de kopers binnen de bedoelde doelgroep viel. Er werkten 325 zaken met de verkoopdisplay. De dealers hadden de indruk dat 45 procent van de verkopen vervangingsverkopen van de vinyl-single waren. Daarom werden er extra promotie activiteiten ontplooid om de cassette-single meer onder de aandacht te krijgen. Zo werd de single-cassettes bij de hitkrant, Crocky chips en nieuwe cassette-spelers cadeau gedaan. De verkoop na vier maanden lag op 170.000, eind augustus waren de verkopen 275.000 en eind oktober 325.000 stuks waarmee op jaarbasis een verkoop van 1 miljoen wordt verwacht. Van de titels die op cassette-single verkrijgbaar zijn heeft deze een marktaandeel van dertig procent veroverd. Bij een markt-onderzoek van AGB Attwood kreeg de cassette-single een goede waardering voor zijn geluidskwaliteit en gebruikersgemak. Zij kreeg zelfs een gemiddeld waarderingcijfer van 8,3 en werd door niemand negatief gewaardeerd. Het ziet er dus naar uit dat na de verlengde testperiode de cassette-single een vaste plek krijgt in geluidsdragersland.

Cijfer materiaal is beschikbaar gesteld door stichting CPC te Haarlem en NVPI te Hilversum.

Vrijers in

De luchtvaart maakt turbulente tijden door. Berichten over faillissementen van gevestigde Amerikaanse flagcarriers (zoals onlangs Pan Am), fusies, overnames en samenwerkingsverbanden

termijn zeker niet uit te sluiten.

Op de transatlantische route tussen Noord-Amerika en Europa zal zich waarschijnlijk een meer vrije luchtvaartmarkt ontwikkelen. Te lang heeft de onderlinge Europese verdeeldheid de Verenigde Staten in de kaart gespeeld bij de luchtvaartonderhandelingen over landingsrechten. Zo is bekend dat vele Europese landen de V.S. verregaande concessies hebben moeten doen voor wat betreft landingsrechten binnen Europa, terwijl zij bij het binnenlands vervoer in de V.S. geen voet aan de grond hebben gekregen.

DERDE ECONOMISCHE BLOK

Een meer gelijke omvang van de economische blokken zal aan dergelijke praktijken waarschijnlijk een eind maken. Een teken aan de wand hierbij is bijvoorbeeld de concessie van de Amerikanen aan de Britten bij de laatste onderhandelingen met de V.S. Dergelijke ontwikkelingen lijken een onomkeerbaar proces van verdere vrijmaking van de transatlantische markt in werking te zetten.

Indien zich in de Aziatische regio een derde economische blok zou ontwikkelen, zou

eenzelfde effect zich op de markt tussen Europa en het Verre Oosten en op de Transpacific markt gaan voordoen. Gelet op het feit dat deze routes tezamen met de transatlantische route verreweg het grootste deel van de wereldluchtvaart uitmaken zal in dat geval een grotendeels geliberaliseerde wereldluchtvaart ontstaan.

'MEGA-CARRIER'

Een luchtvaartmaatschappij zal, wanneer bovenstaande bespiegelingen juist blijken, in de toekomst geconfronteerd worden met een drietal snel groeiende economische blokken, waarin een 'foothold' aanwezig moet zijn om de concurrentie te kunnen weerstaan. Vanuit deze gedachte is dan ook het idee van de zogenaamde 'global carrier' of 'mega-carrier' ontstaan. Dit idee van een beperkt aantal wereldwijd opererende maatschappijen wordt gevoed door de ontwikkelingen in de V.S. na de liberalisatie van de luchtvrachtmarkt

De besprekingen tussen KLM en British Airways zijn niet alleen interessant omdat hier een transnationale fusie wordt besproken, maar omdat er nu vlaggeschepen van nationale overheden in een groter verband lijken op te gaan.

Het zou interessant zijn om onder de Nederlandse bevolking te peilen welke houding men heeft tegenover deze voorgenomen fusie. Ik krijg sterk de indruk dat velen toch een zekere dreiging erin zien voor 'onze nationale trots'. Het idee dat de KLM als onafhankelijke maatschappij verdwijnt lijkt voor velen als een bedreiging te worden gezien.

Een aantal luchtvaart-economen heeft onlangs laten blijken deze mening niet te onderschrijven. Roos (1991) ziet de samenwerking als een eerste aankondiging van een onafwendbaar proces: het verdwijnen van de Europese 'flagcarriers' die niet meer passen in een verenigd Europa. De Wit (1991) interpreteert het als een defensieve actie ten opzichte van de oprukkende Amerikanen en Aziaten. Bovendien benadrukt hij dat het wel eens het begin zou kunnen zijn van de ontwikkeling van een 'global carrier', die 'het ultieme niveau van breedtevoordelen weet te genereren van een wereldomspannend netwerk'.

Hoe moeten we initiatieven voor een dergelijke nauwe samenwerking nu interpreteren? Zit er enig muziek in, zoals de luchtvaarteconomen ons willen doen geloven, of past eerder een gereserveerde houding? En welke gevolgen zal een eventuele hechte samenwerking eigenlijk hebben voor de Nederlandse economie in het licht van de wereldluchtvaart?

Een tweetal ontwikkelingen lijkt de positie van de wereldluchtvaart in de toekomst te gaan beïnvloeden, namelijk:

de globalisatie van de wereldeconomie en de liberalisering van de luchtvaart.

GLOBALISATIE

Ontwikkelingen in de laatste decennia laten zien dat de geografische horizon van zowel het bedrijfsleven als de consumenten zich aanzienlijk verruimd heeft. Was in vroeger tijden een reis naar de Zuid-Europese landen voor de meeste vakantiegangers al een hele tour, tegenwoordig reizen door de toegenomen welvaart steeds meer Europese reizigers naar vergelegen vakantiebestemmingen in de Verenigde Staten, het Verre Oosten, de Kanarische eilanden enzovoort.

Voor steeds meer bedrijven komen afzetmarkten en produktielocaties overzee binnen bereik te liggen. Belangrijke besparingen kunnen door bedrijven worden bereikt door het opzetten van een doordacht logistiek netwerk met vestigingen op

Drs. D.H. van der Laan

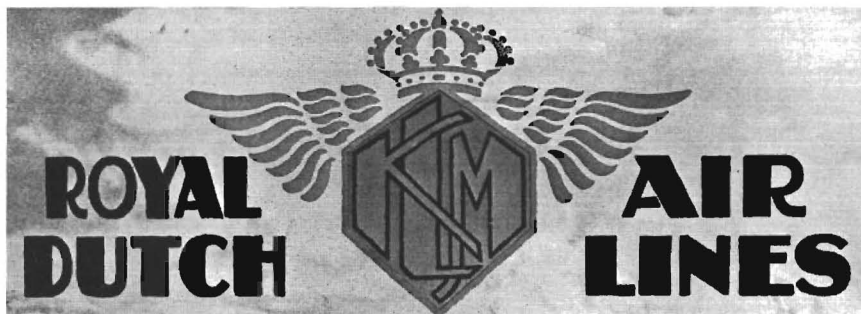
die locaties waar de hoogste comparatieve voordelen worden behaald.

Dergelijke ontwikkelingen verklaren voor een groot deel de sterke groei die de luchtvaart, zowel op passagiers- als vrachtvervoer, in de afgelopen decennia heeft gekend. Niet alleen een toegenomen welvaart maar ook de snelle technische ontwikkelingen en daarmee gepaard gaande lagere reële kosten van het luchttransport liggen hieraan ten grondslag.

Er is weinig reden om te veronderstellen dat de groei, zoals die zich in de afgelopen jaren heeft gemanifesteerd, zich niet in de toekomst zal voortzetten. De groei in welvaart en technische ontwikkeling in de luchtvaart lijkt zich op langere termijn niet te stabiliseren.

LIBERALISERING

De als tweede genoemde factor, de liberalisering van de luchtvaart, zal bijdragen aan een verdere

groei in de luchtvaartindustrie. Het idee achter deze verwachte toenemende liberalisering is dat op de langere termijn zich wereldwijd een situatie gaat ontwikkelen met een aantal grote geografisch georganiseerde economische blokken. De Noord-Amerikaanse markt is qua ontwikkelingsfase het verst gevorderd. De V.S. en Canada hebben reeds jaren een verregaande vorm van een gemeenschappelijke markt gerealiseerd. Europa is op dit punt nog in de ontwikkelingsfase maar, ondanks de nodige onderlinge strubbelingen, lijkt een vrije Europese gemeenschappelijke markt slechts een kwestie van tijd. De Aziatische landen zijn nog het minst gevorderd in dit opzicht, maar ook hier zijn de eerste stappen gezet naar een hechtere vorm van samenwerking. Of ook andere regio's, zoals de Zuid- en Midden Amerikaanse staten en de voormalige Sovjetstaten zich tot belangrijke economische blokken gaan ontwikkelen is nog onduidelijk, maar valt op lange

de lucht

den op wereldwijde schaal doen de situatie in zeer korte tijd veranderen. De onlangs in het nieuws gekomen besprekingen tussen British Airways en KLM passen in dit turbulente beeld.

aldaar. Na een sterke reductie van het aantal maatschappijen, bedient daar momenteel een achtal grote luchtvaartmaatschappijen via sternetwerken 90% van de binnenlandse markt.

Ook een mega-carrier, maar dan op wereldschaal, zal de Amerikaanse, Europese en Aziatische markten via sternetwerken moeten bedienen vanuit één centrale luchthaven (of eventueel meerdere) die in de desbetreffende regio gelocaliseerd is. De luchthavens die voor deze functie als toegangspoort ('gateway') voor het continent worden gebruikt duidt men wel aan met de term 'mainport'.

KLM EN BA: KANS OF BEDREIGING?

Het initiatief van KLM en British Airways om samen te werken, is eenvoudig te verklaren met het idee van de 'global carrier' in het achterhoofd. Het is immers waarschijnlijk dat een dergelijke maatschappij met behulp van samenwerkingsverbanden de netwerken op elk der continenten aan elkaar gaat koppelen. Zelfs wanneer de vervoersmarkten tussen de economische blokken geliberaliseerd worden, zal er op de vervoersmarkten binnen de blokken nog een aanzienlijke mate van protectionisme blijven bestaan. Zowel binnen Europa als binnen Noord-Amerika tekent zich momenteel een dergelijke situatie af.

In de onderhandelingen met Amerikaanse en Aziatische maatschappijen zal de beste onderhandelingspositie bereikt worden door de Europese maatschappij met de, uit Europees oogpunt, meest interessante 'foothold'. Hierbij gaat het niet in de eerste plaats om het directe achterland, maar vooral om de distributie-positie voor de rest van Europa.

Vanuit dit oogpunt bezien is het dan ook begrijpelijk dat verschillende samenwerkingsverbanden tussen Europese maatschappijen worden opgezet om een dergelijke belangrijke positie in Europa in te nemen. Even begrijpelijk is het dat er beperkingen aan dergelijke verbanden zijn te stellen, onder andere vanwege de afwijkende bedrijfscultuur van de maatschappijen. Men spreekt in dat verband wel van strategische samenwerkingsverbanden, hetgeen een zekere vrijblijvendheid impliceert. De strategische samenwerkingsverbanden van Europese maatschappijen met Amerikaanse of Aziatische maatschappijen, zoals die tussen KLM en North-West en tussen Lufthansa en Japan Airlines, kunnen in dit verband gezien

worden als initiatieven voor het koppelen van netwerken ten behoeve van het opzetten van een 'global carrier'-systeem.

Baten van de fusie zijn niet op korte termijn te verwachten

British Airways heeft, als grootste Europese maatschappij, momenteel te maken met toenemende concurrentie op London Heathrow van met name Amerikaanse maatschappijen die vanwege het liberale beleid van de Britse regering daar direct worden toegelaten. Bovendien ligt deze thuisbasis Europees gezien nogal geïsoleerd hetgeen voor het veroveren van de Europese markt een nadeel genoemd mag worden.

De interesse van British Airways voor KLM valt dan ook, behalve uit het samenwerkingsverband met North-west, tevens te verklaren uit het stre-

ven om op het Europese vasteland een distributie-positie te verkrijgen. De KLM heeft immers op Schiphol één van de belangrijkste Europese 'gateway'-functies gemeten naar aansluiting tussen intercontinentale en Europese vluchten. Bovendien verschilt de bedrijfscultuur van KLM in Europees perspectief relatief weinig met die van de Britse maatschappij. Andersom zal een eventuele hechte samenwerking voor de KLM de positie in het onderhandelingspel aanzienlijk vergroten. Momenteel heeft de maatschappij in Europa immers nog een positie tussen die van de drie grote maatschappijen en de overige kleinere in. In Brussel wordt vaak gewezen op de beperkte

omvang van Nederland wanneer het om onderhandelingen met niet-Europese staten gaat. Een eventuele fusie is voor KLM een kans om definitief een belangrijke Europese positie te verwerven, die van belang kan zijn bij het verkrijgen van toekomstige luchtvaartrechten.

Daarnaast is het bekend dat de KLM qua kosten-niveau ongunstig afsteekt tegen de concurrenten. Hierin kan een samenwerkingsverband met BA, die in dit opzicht aanzienlijk beter scoort, verandering brengen. Ter vergelijking: de kosten per eenheid output (tonkilometer) van KLM zijn 5% hoger dan die van British Airways bij vergelijkbare produktiviteit en maar liefst 30% ten opzichte van Singapore Airlines, waarvan bovendien de produktiviteit nog eens 20% hoger ligt.

LANGE TERMIJN

De voorgenomen samenwerking tussen de KLM en British Airways moet niet in de eerste plaats in Europees, maar in wereldwijd perspectief beschouwd worden. In dit opzicht kan het gezien worden als een poging om een goede onderhandelingspositie te verkrijgen in het gevecht om een meer liberale wereldluchtvaartmarkt. De ervaring in de V.S. heeft geleerd dat slechts een handvol maatschappijen een dergelijke strijd overleven. Het kan dan ook tevens gezien worden als een overlevingsstrijd op de lange termijn. Hiermee zal men de baten van een dergelijke samenwerking niet op korte termijn mogen verwachten.

Hoewel de gevolgen in eerste instantie gezocht moeten worden in een rationalisatie van mensen en middelen, daar waar overlappende activiteiten worden aangetroffen, zal op langere termijn een samenwerking de positie in de wereldluchtvaart versterken. Het zal daarmee pas op termijn zijn vruchten afwerpen voor de economie van "Euregio" Nederland.

Met bovenstaande in het achterhoofd valt het dan ook de overheden aan te bevelen beide maatschappijen de ruimte te geven om de positie te bereiken die zij

wensen. Niet zozeer de concurrentie binnen Europa moet daarbij de leidraad zijn, maar vooral die in wereldwijd verband.

Roos (1991), KLM en BA: Verdwijnt de flagcarrier? Nieuwsblad Transport, November 1991 blz 6

De Wit (1991), Concentratie in de luchtvaart, ESB 4-12-'91, blz 1206

Drs. D.H. van der Lann is coördinator bij de leerstoel Luchtvaart-economie

EEN ECONOOM DIE WIL WETEN HOE DE WERELD ACHTER DE CIJFERS IN ELKAAR ZIT, GAAT OP ONDERZOEK UIT BIJ VB ACCOUNTANTS.

De accountants van VB zijn intensief betrokken bij het werkteerrein van hun cliënten, bij de wereld achter de cijfers. Ze krijgen te maken met de complexe vraagstukken waarmee de overheid en de non-profitsector worden geconfronteerd. De accountants van VB verdiepen zich in financieringsproblemen, begrotingstekorten, herverdeling van geldstromen en in kwesties als stadsvernieuwing, milieuzorg, privatisering en fusies.

de aandacht voor persoonlijke ontplooiing en de open relaties met collega's en cliënten.

Carrière-planning. Je start je loopbaan bij een organisatie die innovatie hoog in haar vaandel voert. Natuurlijk investeert VB in zijn medewerkers. VB kent een uitgebreid intern opleidingsprogramma, een loopbaanplan voor economen een management development-programma voor pas

De wereld van VB. VB is met ruim 1.300 medewerkers en 30 vestigingen één van de grote accountantskantoren van het land. Een eigentijdse organisatie met een veelzijdig dienstenpakket en een eigen visie op dienstverlening.

VB werkt voornamelijk voor organisaties als gemeenten, ministeries, nutsbedrijven, ziekenhuizen en theaters. Een dynamische wereld waarin naast economische ook sociale en politieke afwegingen een belangrijke rol spelen. In de cultuur van VB ligt dan ook een sterk accent op maatschappelijke betrokkenheid. Dat is te merken aan de sfeer in het bedrijf, de manier waarop wij georganiseerd zijn,

afgestudeerde registeraccountants. Het loopbaanplan is erop gericht dat startende economen zo snel mogelijk als zelfstandig werkende accountants functioneren. In ongeveer drie jaar tijd groei je door naar de functie van controleleider. VB biedt je bovendien een prima salaris, ruime loopbaanmogelijkheden en uitstekende andere voorzieningen, die meegroeien met jouw ontwikkeling.

Informatie en sollicitatie. Wil je meer weten over VB of wil je solliciteren? Schrijf dan een brief naar VB Accountants, Afd. personeel en organisatie, Postbus 19331, 2500 CH 's-Gravenhage of bel: 070-3738388.

WERKEN BIJ VB IS INVESTEREN IN JEZELF.

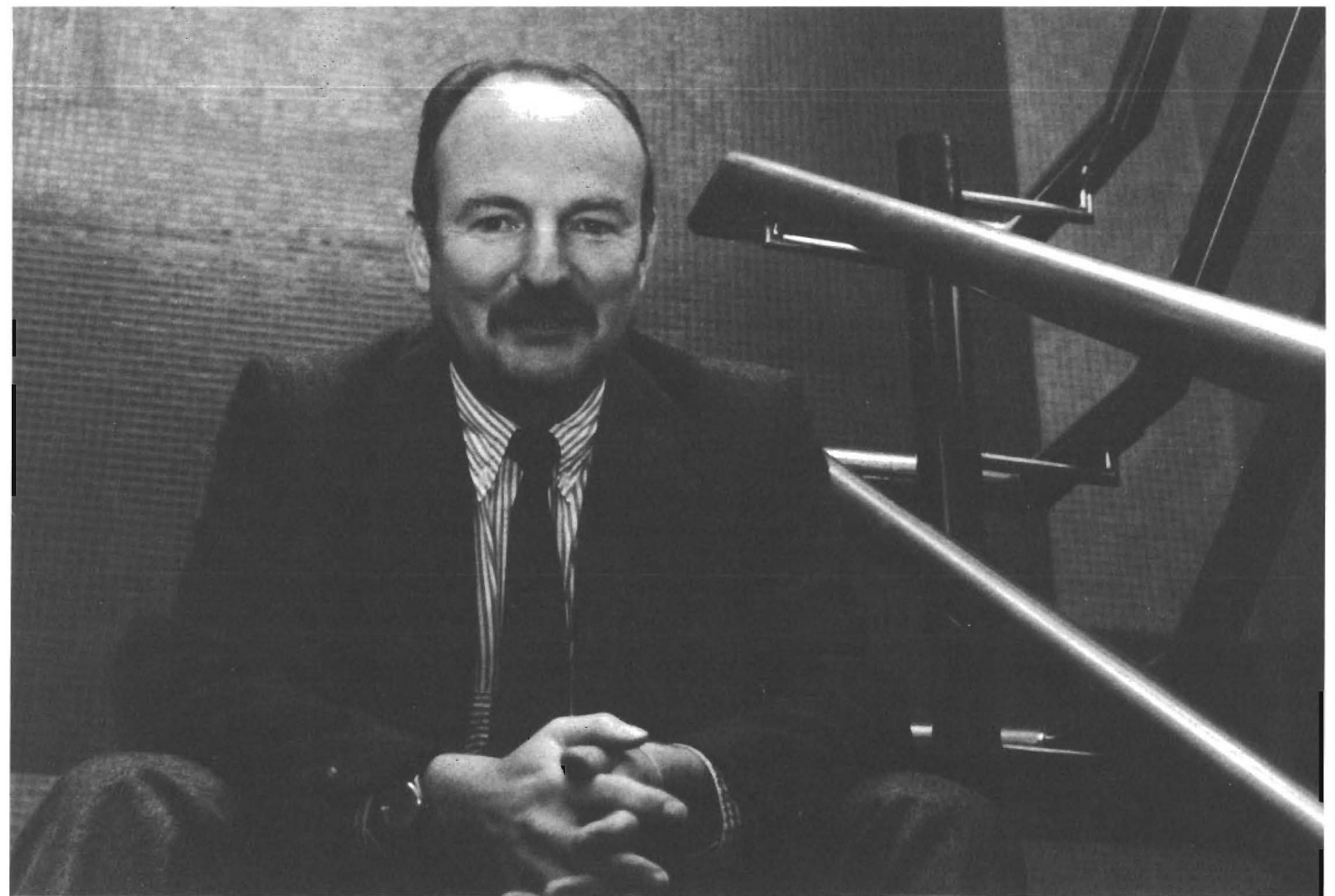

Foto: Marian Vleerlaag

FACTS AND FIGURES VAN EEN NIEUWE PROF

Functie: Hoogleraar Bedrijfsorganisatie en Arbeidsverhoudingen.

Naam: Wouter Leo Buitelaar.

Geboortedatum / -plaats: 27 april 1945 te Den Haag.

Burgelijke staat: Gehuwd met mijn ex.

Vooropleiding/ vorige functies: organisatiesociologie; wet.medewerker-RUG (psychologie), wet. hfd. med-UvA (sociologie), account-manager TNO (organisatie en technologie) = 4 maal 6,5 jaar.

Kleur ogen: Grijsblauw

Lengte: 1.73 m.

Borst omvang: Variëert (zie lievelingsgerrecht).

Kleur haar: Donkerblond.

Gewicht: 73 kg.

Schoenmaat: 41

Bijnaam: "Bollie".

Meest geliefde imago: Woutje wagtman (= pieken in moeilijke omstandigheden).

Muzikale voorkeur: Jazz, maar ook jongenskoor van de St Patrick (live) Dublin.

Lievelings gerecht: Spinazie (zie borstomvang)

Favoriete boek: Die nacht in Lissabon. van E.M. Remarque.

Favoriete kunstenaar: Charley Chaplin.

Favoriete drank: Kopstoot (met name een 'Palm' en een 'Keteltje' in de 'Blauwe Hand')

Favoriete kleur: stemmingsafhankelijk donker of licht en wat er tussen zit.

Favoriete kleding: Jeans en mijn vader's jasje.

Favoriete vervoersmiddel: 1.) Fiets 2.) Trein

Hobbies/tijdverdrijf: wandelen, knipsels bijhouden en zweefvliegen.

Welke kranten/tijdschriften leest u: Volkskrant, NRC, Automatiserings Gids enz.

Hoe breng u uw vakantie door: overdag: Op een lichte (huur) moter, avond: muurplaats op een deiterraan terras voor locals.

Grootste ergenis: De walk-man in coupé of bus.

Kan me wakker maken voor: Een groene haring.

Mooiste avond uit: Die Heimat (4 voorstellingen achter elkaar van 3 à 4 uur per avond, ma-do begin 1986.

Slechste gewoonte: niet goed luisteren

Beste eigenschap: vrolijk en somber kunnen zijn (èn andersom)

Leukste eigenaardigheid: "Unberekenbar"

Wie bewonder u het meest als mens: Francesco Verges.

Meest gebruikte grap in de collegezaal: Wordt nog aan gewerkt. (Zie verder grootste misvatting)

Hoe denkt u over studenten: Meestal zittend.

Favoriete econoom: Combinatie van Chris Freeman en Max Weber.

Wat is de grootste misvatting onder economen? Dat één en één twee is, kan ook elf zijn.

Wat is de meest gangbare misvatting onder economen? Dat de homo-economicus een individualist is.

Wat is u meest gekoesterde opvatting/overtuiging? (1) Wees jezelf. (2) Sta achter je beslissing. (3) Geniet van het leven.

Grootste uitdaging: Zie boven 1-3

Grootste angst: Met Janmaat in een lift staan met stroomstoring.

Hoe lang blijft u hier? Over ongeveer zes jaar zien we verder.

Professor J.G. Lambooy, regionaal econoom, gaat vanaf januari samen met zijn collega in de micro-economie, dr. J.G. Odink, het onderwijs verzorgen in het nieuwe vak milieu-economie. Het vak beoogt op economisch-theoretische wijze inzicht te geven in de milieuproblematiek. Lambooy is geen onbekende op het milieugebied. Zo heeft hij tijdens zijn hoogleraarschap aan de V.U. het Instituut voor Milieuvraagstukken opgericht, en is hij ook één van de oprichters en tevens voorzitter van de Vereniging voor Milieudefensie geweest. Op de U.v.A. was het echter moeilijker iets op poten te zetten: "In de jaren '70 heb ik, toen ik hier kwam, ook wel eens geprobeerd milieu-economie van de grond te krijgen, maar bij de U.v.A. is heel lang volgehouden dat milieukunde een geïntegreerde wetenschappelijke bezigheid is, waardoor voor een interdisciplinaire aanpak is gekozen, resulterend in het vak Milieukunde. Het is volgens mij beter om mensen eerst binnen hun vak bij te brengen wat ze daar aan milieuproblemen kunnen tegenkomen, en vervolgens pas aan de interdisciplinaire aanpak te beginnen." Het heeft er alle schijn van dat Lambooy alsnog zijn gelijk krijgt, want overal schieten de milieuspecialisaties als paddestoelen uit de grond.

BEDRIJFSORGANISATIEPROBLEEM

Eén van deze specialisaties heet milieumanagement. Milieumanagement benadert het milieu-probleem als bedrijfsorganisatieprobleem. Op onze faculteit wordt dit vak voor het tweede jaar gegeven door registeraccountant drs. J.L.P. Piet. Volgens Piet is het van belang dat accountants en managers weet hebben van milieuproblemen: "Accountants komen in hun werk het milieu-probleem tegen bij hun klanten. Bodemvervuiling leidt bijvoorbeeld tot opname van een bedrag in de financiële jaarrekening. Moet die vervuiling worden afgetrokken van de actiefpost of moet je een voorziening daarvoor opnemen aan de creditzijde van de balans, dat zijn de problemen die een accountant moet kunnen hanteren. Maar het gaat verder. De administratie van een afvalverwerkend bedrijf bijvoorbeeld moet een zekere kwaliteit hebben wil zo'n bedrijf een vergunning krijgen. En dan kom je als accountant op een vakgebied terecht waarbij je net niet alle expertise hebt die je zou moeten hebben."

**"Menselijk ingrijpen
brengt natuurbederf
met zich mee"**

Piet raakte halverwege de jaren '80 met de milieuproblematiek in aanraking toen vanuit het ministerie van V.R.O.M. de wens werd geuit een stoffenboekhouding in te voeren bij bedrijven die met milieugevaarlijke stoffen bezig zijn. Piet: "Omdat

Milieu op het

Sander de Bruyn

ik part-time onderzoeker was op de Universiteit is mij de vraag voorgelegd of ik vanuit de accountantsdiscipline iets kon betekenen op milieugebied. Is het mogelijk om stoffenregistraties in te voeren en ze op een dusdanige kwaliteit te krijgen dat ze controleerbaar zijn?. Dit heb ik samen met een milieukundige onderzocht en geconcludeerd dat het mogelijk is een redelijk sluitende stoffenadministratie te maken die verifieerbaar is."

WANHOPIGE POGINGEN

Stoffenbalansen zijn onderdeel van de zogenaamde bedrijfsinterne milieuzorgsystemen. Op een stoffenbalans staan alle grond- en afvalstoffen vermeld die tijdens het productieproces in het bedrijf in omloop zijn. Een stoffenbalans wordt uitgedrukt in fysieke grootheden en niet in monetaire. De koppeling tussen de stoffenbalans en de financiële balans vindt plaats via verrekenprijzen. De vraag is echter welke prijzen je moet nemen. Piet: "Het belangrijkste voor de controle is dat je van het begin tot het eind dezelfde prijs neemt. Of hij hoog of laag is maakt niet uit. Welke prijs wordt gekozen hangt af van welke informatie benodigd is. Het zou nu aardig zijn voor het milieu als er een prijs kan worden gevonden die uitdrukt hoe gevaarlijk zo'n stof is, en het zou heel leuk zijn om in de boekhouding een soort van milieuwaarde te boeken in plaats van een financiële." Economen wijzen er echter meermalen op dat de waarde van het milieu niet valt te meten. Ook Lambooy heeft desillusionerende ervaringen: "Ik heb zelf wel eens op de V.U. wanhopige pogingen gedaan om tot een exacte meting te komen, maar het lukt gewoon niet." De vraag is of dat een relevant nadeel is. Piet meent van niet: "De praktijk wijst uit dat je het milieu niet kan meten. Dit is in feite geen probleem voor een manager, omdat een manager zich bij zijn besluitvorming zelden op prijzen baseert. Een besluit bij

Aan de diverse faculteiten in Nederland is de laatste jaren een wildgroei van vakken te constateren die beginnen met het voorvoegsel milieu. Naast milieu-sociologie, milieu-filosofie, milieu-ethiek en milieu-recht, worden nu op onze faculteit ook

een manager komt vaak heel subtiel tot stand. Dat is gebaseerd op zijn persoonlijk visie en de netwerken waarbinnen hij zit. Als hij geen rekening houdt met het milieu wordt hij daarop persoonlijk aanspreekbaar. Bij omvangrijke milieuschade kan niet alleen het bedrijf, maar ook de manager juridisch daarop worden aangesproken."

JAGEN EN VERZAMELEN

Het juridisch kader vormt inderdaad een belangrijk onderdeel van het milieubeleid van de overheid. Het voornaamste doel van zo'n milieubeleid is het voorkomen van ongewenste milieuschade. Maar hoe wordt nu eigenlijk bepaald

Lambooy: generatie-effect

welke milieuschade ongewenst is? Lambooy: "Ik denk dat het menselijk ingrijpen op de natuur altijd natuurbederf met zich meebrengt. In oude samenlevingen was de technologische ontwikkeling ook altijd gericht op het beter beheersbaar maken van de natuur. Alles wat de mens voort-

Maupoleum

de vakken milieu-economie en milieu-management gedoceerd. Rostra ging op onderzoek uit en vroeg aan de betrokken docenten, prof. dr. J.G. Lambooy en drs. J.P.L. Piet R.A., of hun vakken wel een duurzame bestaansgrond hebben.

brengt is verandering van de natuur, als je daaraan wilt ontkomen dan moet je terug naar jagen en verzamelen, dan kunnen er binnen het ecologisch systeem van Nederland niet meer dan 5000 mensen leven. Dat is natuurlijk een optie die onzinnig is. Gegeven dat de natuur gebruikt en misbruikt wordt moet je het misbruik daarvan zo zwaar mogelijk naar beneden brengen. Dat is de gedachtengang achter de duurzame ontwikkeling. Wel ingrijpen, maar niet vernielen, de ecosystemen zoveel mogelijk in stand houden."

Duurzame ontwikkeling is een begrip dat in de milieukunde een bijna absolute norm inhoudt met betrekking tot hoever het menselijk ingrijpen in de natuur mag gaan. Het houdt in dat je slechts zoveel mag vervuilen, als de natuur kan afbreken. Elke vervuiling die leidt tot concentratievorming in het eco-systeem is onaanvaardbaar. Dit principe van duurzame ontwikkeling staat op gespannen voet met de in de Westerse samenleving verabsoluteerde norm van een zo hoog mogelijke economische groei. Lambooy: "Economische groei is een diffuus begrip. Economische groei kan ook wel milieubesparend zijn, maar dat is moeilijk meetbaar. De bekende milieu-econoom Hueting heeft er op gewezen dat economische groei soms idiote dingen omvat. Als je een rivier vervuult en je moet daardoor een zwembad aanleggen, dan wordt dat zwembad in de Nationale Rekeningen als groei opgevat, terwijl het alleen maar compensatie is voor datgene dat je vernield hebt. Economische groei zou je daardoor beter kunnen vervangen door produktiegroei. Produktiegroei is vrijwel altijd negatief ten opzichte van het milieu. Je kunt echter wel een verschuiving in de bedrijfstakken bewerkstelligen. Kennis-intensieve sectoren zijn bijvoorbeeld minder milieuvriendelijk dan de chemische industrie."

De vraag blijft open hoe we dan ons produktie- en consumptiegedrag kunnen aanpassen aan het principe van de duurzame ontwikkeling. Dit is natuurlijk een zaak van bewustwording, maar daarop vooruitlopend dient de overheid volgens de milieu-economische theorie wat maatregelen te nemen. Momenteel staan de heffingen in het voetlicht, zoals bijvoorbeeld de voorgestelde CO₂-heffing op benzine. Lambooy is daarover niet

bijzonder positief: "De auto is mensen psychologisch dusdanig aan het hart geklonken dat je een hele hoge heffing nodig hebt om het gebruik af te remmen. En dan nog zullen mensen substitueren; minder vakantie, minder biefstuk. Het woonwerk verkeer neemt echter momenteel niet meer toe. Vooral het gebruik van de auto voor sociale doeleinden, die met name in de weekeinden en 's avonds na zeven uur plaatsvinden, neemt enorm toe. De meeste openbaar vervoerslijnen zijn op die tijdstippen ook gehalveerd in frequentie. Om regulerende heffingen goed te kunnen toepassen ontbreekt het dus, met name bij het sociale auto-gebruik, aan substitutiemogelijkheden."

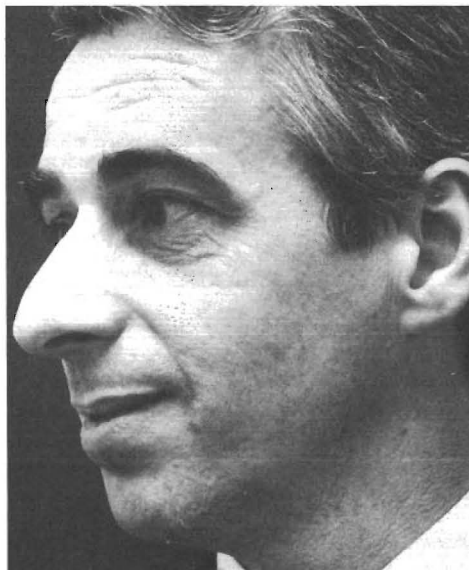
Piet ziet nog een ander bezwaar bij regulerende heffingen: "Ik ben bang dat onze politiek voor heffingen nog niet rijp is. Ik heb ernstige bedenkingen tegen heffingen die worden ingesteld om op zo efficiënt mogelijke wijze geld te innen voor het overheidsbudget."

VERJAARDAGSPARTIJ

Zoals te verwachten is Piet wel een warm voorstander van convenanten; vrijwillig afgesloten overeenkomsten tussen overheid en bedrijfsleven. Piet: "Mijn persoonlijke visie is dat het bedrijfsleven in hoge mate zelf tot oplossing van het milieuprobleem kan komen. Zij hebben de expertise om het te doen, want zij maken de producten en de milieuvervuiling. Het is dan ook een hele goede houding van de politiek om het bedrijfsleven nadrukkelijk in te schakelen bij de oplossing van het milieuprobleem."

"Ik kan me voorstellen dat buitenstaanders nogal eens sceptisch zijn als het gaat om vrijwilligheid, want waarom zou je geloven dat een bedrijf vrijwillig aan milieuzorg doet. Dat kost altijd geld. Vanuit de strategie van het bedrijf bezien weten wij dat het niet doen aan milieu altijd geld kost. Je kan dus beter een beetje in milieuzorg investeren om daarmee het bestaansrecht van het bedrijf te garanderen. Als je dat niet doet loop je de kans dat je produkten niet meer verkocht worden. Of dat je

werknemers weglopen omdat ze op een verjaardagspartij worden aangesproken op die lozingen, terwijl ze maar eenvoudige boekhouders zijn. Als bedrijf ben je niet geïsoleerd, op een gegeven moment gaan je leveranciers je zelfs weigeren, je krijgt niet meer toegeleverd omdat je in opspraak komt. En vergeet niet de banken, die overal heel sterk penetreren in bedrijven. Vervuilde grond is niets waard, dus kan niet in onderpand worden gegeven. Bankers zeggen dan ook heel sterk: Doe aan milieuzorg."

Piet: bedrijfsleven inschakelen

Maar vereist de ernst van de milieuproblematiek niet radicalere middelen dan een klein beetje in milieuzorg investeren? Piet: "Radicalere middelen zijn wat moeilijker, maar bijvoorbeeld bij CFK's is er via convenanten een afbouwprogramma tot stand gekomen. Via convenanten kunnen maatregelen worden genomen die haalbaar zijn. Iemand belasten waar hij niet aan kan voldoen, leidt altijd tot mislukking. Wil je tot een deel van de oplossing van het milieuprobleem komen, dan moet je over realiseerbare zaken spreken. De vraag blijft of dat voldoende is."

ing van het milieuprobleem komen, dan moet je over realiseerbare zaken spreken. De vraag blijft of dat voldoende is."

JONG EN MILIEUBEWUST

Het milieuprobleem kan in Piet's visie, langs gematigde weg, voor een belangrijk deel opgelost worden door allerlei sociale processen. Dit staat haaks op de visie van veel milieukundigen, die wijzen op de magere resultaten van de tot nu toe afgesloten convenanten en aanzienlijk radicalere maatregelen bepleiten. Maar misschien dat het afsluiten van effectieve convenanten in de toekomst vergemakkelijkt kan worden door een 'groene' bewustwording bij consumenten en producenten. Ook Lambooy signaleert een mentaliteitsverandering, als gevolg van het optreden van een 'generatie-effect': Jonge ouders, aan het begin van de jaren '70, hebben hun kinderen op een meer milieubewuste wijze opgevoed dan zijzelf opgevoed zijn. Aldus moeten we op termijn, na de suprematie van de yuppen, de 'eco' kunnen zien opduiken; Jong, milieubewust en het begrip duurzame ontwikkeling in zijn hart omsloten. Alle studenten die aan onze faculteit milieu-economie en milieu-management gaan volgen hebben een streepje voor.

Foto's: Marian Vleerlaag

R

1992: Het jaar

"Op een gegeven moment kregen we klachten van de secretaresses dat iemand van het wetenschappelijk personeel allemaal posters van naakte dames op zijn kamer had hangen. We hadden toen net een vrouwenclub opgezet speciaal voor dit soort problemen. Iedereen stortte een gulden en Hetty Pot kocht een affiche van een naakt mannenlichaam. De lijm werd met glasvezel vermengd zodat de poster, die we op de deur van de betreffende kamer hebben gehangen, er niet meer af was te krijgen. Er ontstond een enorme commotie, maar deze actie leidde er wel toe dat nu alleen nog op de repro dergelijke troep hangt." Guda Oly (universitair docente Recht) zit duidelijk op haar praatstoel.

STREEFCIJFERS

In het voorjaar van '89 stelt de Faculteitsraad, naar aanleiding van een rapport van een eerdere emancipatiecommissie (EC) een nieuwe EC in met Guda Oly als voorzitter, één iemand van het ondersteunend en beheerpersoneel (OBP) en verder een student. De twee voornaamste taken van de commissie zijn: evalueren van het personeelsbeleid (mede) op basis van streefcijfers voor het aantal vrouwen verbonden aan de faculteit en voorlichting aan studenten. De streefcijfers zijn per 1 januari 1988 vastgesteld door het Maagdenhuis en gebaseerd op het percentage gekwalificeerde vrouwen op de arbeidsmarkt. Ze geven het aantal vrouwen aan dat gezien de marktsituatie op de faculteit zou moeten werken.

STRUBBELINGEN

Het uitvoeren van deze twee taken loopt minder vlot dan verwacht: "Het was al een heel gedoe om bij het Maagdenhuis de streefcijfers te achterhalen", aldus de toenmalige voorzitter Guda Oly. "Aanvankelijk leken deze cijfers te worden gehaald, maar in de zomer van '89 bleek dat het aantal vrouwelijke studenten weliswaar gestegen was, maar dat het wetenschappelijk personeel het quotum niet meer haalde. Geschrokken stuurden we brieven naar de vakgroepen met de aanbeveling vrouwen aan te trekken, omdat - naar besluit van de Faculteitsraad van 1987- in 5 jaar de streefcijfers gehaald moeten worden. Dat wil dus zeggen in 1992. Bovendien hebben we herhaaldelijk aan directrice Han Kerkhoven gevraagd om een zodanige deskundige ondersteuning van haar zijde dat we een controlerende functie op het personeelsbeleid uit zouden kunnen oefenen. Dit is echter nooit van de grond gekomen" Mary Bloem, studente, trad eind '89 in de EC. Ook zij wijdt uit over strubbelingen: "De uitstroom van vrouwen bleek enorm, dus stapten we naar de directrice. We wilden een enquête houden onder diegenen die de universiteit gingen verlaten. Zodoende zouden we erachter kunnen komen of er ook motieven meespeelden bij hun ontslag die verband hielden met de man/vrouw verdeling op de faculteit. In verband met

Esther van Dijk, Margreth Hoek

privacywetgeving wilde Han Kerkhoven echter geen lijst met namen vrijgeven. Heel jammer natuurlijk, want het gaat om het beleid van de faculteit, volgens mij een gegronde reden om wel de namen vrij te geven."

Wanneer wij in een kort telefoongesprek met Han Kerkhoven hiernaar vragen zegt zij zich dit ver-

zoek niet concreet te kunnen herinneren.

ALWEER EEN WIEL?

Na één jaar voorzitterschap van Guda Oly komt Siv Gustafsson als hoogleraar bij de leerstoelgroep emancipatie-economie en wordt zo automatisch voorzitter van de EC.

Zij besluit dat er een onderzoek moet komen. Het

Na in ons vorige artikel 'Op onze faculteit wordt niet gediscrimineerd' geconcludeerd te hebben dat de man/vrouw verhouding op de faculteit behoorlijk scheef is, zijn we afgestapt op dé personen op het gebied van emancipatie aan de FEE. Zij gaven

resultaat is dat Desiree van Lent sinds 2 maanden aangesteld is om onderzoek te doen naar de positie van vrouwen aan de faculteit, hun aantal, en de in- en uitstroom binnen verschillende categorieën. Guda Oly vindt dit overbodig: "In september 1987 is er al een uitstekende nota verschenen van de hand van de toenmalige EC over het personeels- en studentenbeleid en emancipatie. Dat er nu wéér cijfermatig onderzoek plaatsvindt is net zoals het uitvinden van het wiel."

Maar volgens Mary Bloem draait de EC als nooit tevoren: "Van Lents onderzoek is meer op beleid gericht en minder algemeen dan de nota uit '87. Actuele cijfers, trends en de situatie op de arbeidsmarkt komen aanbod. De EC begeleidt haar intensief. We komen maandelijks bijeen om, onder andere in gezelschap van de directrice, de resultaten tot zover door te nemen."

Mondt dit onderzoek dan eindelijk uit in een

GESCHIEDENIS VAN DE EMANCIPATIECOMMISSIE

Wanneer in de jaren '70 de tweede emancipatiegolf op gang komt speelt de UvA, in haar traditionele voortrekkersrol, hier meteen op in. Rond '75 komt de vakgroep vrouwenstudies van de grond. De positie van vrouwen, en eventueel hun onderdrukking, in wetenschappelijke theorieën wordt onder de loep genomen. Dit leidt ook tot het toetsen van de hedendaagse positie van vrouwen op de universiteit en tot het instellen van een adviescommissie voor het College van Bestuur (CvB): 'Vrouwen aan de Universiteit van Amsterdam'.

Kernachtig geformuleerd is het doel van deze commissie, die overigens uit vrouwen én mannen bestaat: 'de positie van vrouwen aan de UvA te

verbeteren en vrouwenstudies in de (sub/inter)faculteiten te stimuleren.'

De commissie is van mening dat ondanks op het oog goede bedoelingen, er op het terrein van personeels- en studentenbeleid weinig ten gunste van vrouwen gebeurt. Dus komt zij in 1986 allereerst met een nota over de brug: 'Over gelijkwaardigheid gesproken'. Naar aanleiding van deze nota stelt het CvB streefcijfers op die in 1992 gehaald moeten worden en behoren alle faculteiten een Positief Actieplan te schrijven. Hierin moet komen te staan op welke wijze de faculteiten hun streefcijfers willen bereiken.

Met deze nota begint het emancipatiebeleid op de FEE.

van de waarheid

Ieder voor zich uitleg over de 'ins en outs' van 5 jaar facultair emancipatie-beleid, commissies, streefcijfers en positieve aktieplannen. Dat hun interpretaties en meningen verdeeld zijn kwam zo nu en dan pijnlijk aan het licht.

STREEFCIJFERS

- percentages vrouwelijk personeel, die gehaald moeten zijn in 1992.

gerealiseerde percentages in:

	mei'87	mei'89	jan.'91	juni'91	streef'92
universitaire					
- hoofddocentes	9%	7,5%	8%	13%	5%
- universitair					
- docentes	13%	9,6%	10%	13%	21%
- aio's	0%	19,5%	19%	17%	12%

Het lijkt erop dat de cijfers van de AIO's hoop geven voor de toekomst. Het streefcijfer is echter geflatteerd omdat de grote toestroom vrouwelijke studenten nog niet meegenomen is in dit cijfer.

Positief Aktie Plan (P.A.P., zie geschiedenis), dat 5 jaar geleden al op tafel had moeten liggen? Nee dat niet, horen wij van Desiree van Lent. "Hoewel in mijn advertentie het schrijven van een P.A.P. expliciet is vermeld, blijkt nu dat dáár geen subsidie voor is verkregen. Zodoende schrijf ik wel een onderzoeksverslag, maar niet onder de noemer Positief Aktie Plan." Van Mary komt een ietwat wetenschappelijker uitleg voor het ontbreken van een P.A.P.: "Kijk, allereerst moet je iets als een probleem onderkennen. Nu is het zo dat veel mensen de scheve man/vrouw verdeling op de faculteit nog steeds niet als een probleem zien, maar er tenminste wel een EC is gekomen. Dan ga je het probleem onderzoeken om daarna pas met een goed gefundeerd beleids- c.q. Positief Aktie Plan te komen. Wanneer Desiree meteen met een plan zou komen, zou ze 3 stappen tegelijk nemen."

STILTE

Naast het niet van de grond komen van een Positief Aktie Plan, ziet het er naar uit dat ook de streefcijfers in 1992, door de Faculteitsraad vastgesteld als limietjaar, niet gehaald zullen worden. Op de vraag wat hier de consequentie van is bleven zowel Han Kerkhoven als Mary Bloem stil. Alleen het Servicebureau Positieve Aktie

bracht verheldering. Helaas zullen er geen sancties worden genomen. Wel zal er waarschijnlijk iemand van het College van Bestuur met de directrice komen praten en intensief toezicht gaan houden op het emancipatorisch beleid van de FEE.

Ondanks deze tekortkomingen die klaarblijkelijk ook voortgroeien uit de bestuurlijke situatie op onze faculteit, blijft de emancipatiecommissie vechten voor haar zaak. Van Lent herhaalt dan ook meerdere malen hoe belangrijk het is om een breed draagvlak te creëren. "Dat ik onderzoek doe is goed, maar waar het in feite om draait is om met de mensen bij de vakgroepen in contact te komen. Door praten kan duidelijk worden waar bij sollicitaties van vrouwen knelpunten liggen, hoe mannen denken et cetera."

Emancipatie betreft niet alleen het personeel maar ook de studenten. Misschien wordt een commissie voor studentenbegeleiding opgezet. Het is niet alleen vanuit emancipatorisch oogpunt van belang om studentes aan te trekken maar ook met het oog gericht op de toekomst. "De toestroom van studenten neemt duidelijk af. Wil de FEE overleven, dan moet zij zich zeker richten op het aantrekken van studentes om deze leemte op te vullen. Dit kunnen we dan ook mooi als argument gebruiken voor een emancipatorisch studenten-beleid."

ENERGIE

Kortom, er zijn nog vele hindernissen te nemen voordat de situatie op de faculteit enigszins te vergelijken zal zijn met de situatie op de arbeidsmarkt. Van Lent zit echter boordevol energie. "Gelukkig ben ik aangenomen in deze roerige tijd met vele verschuivingen van de vakgroepen op de faculteit. Mensen staan open voor veranderingen en zijn niet zo aanvallend. Ik kan me erg goed vinden in het beleid van onze interimmanager. Dat is gebaseerd op 'Human Resource Management' - haal uit je personeel wat er in zit, dat betekent dus ook dat je zoveel mogelijk de kwaliteiten van vrouwen die hier aanwezig zijn en zouden kunnen zijn moet benutten."

R

Actueel

13 januari is de inschrijving van de Beurscompetitie '92 gestart. Kosten 75,- voor houders van OV-studentenkaart 45,- Hoofdprijs 20.000,-. Voor meer informatie; 020 - 6129659

SEF-lezing op 17 februari door consultants van Berenschot, Boer & Croon en Price Waterhouse. Na de lezing worden voor een beperkte groep studenten 3 cases behandeld: Financiële Economie, Informatiesystemen en Strategisch Management. Zaal 1174, 12.00 - 13.30 uur, cases: 13.30 - 15.00 uur. Meer informatie bij de SEF.

Symposium "De toekomst van de verzorgingsstaat": op vrijdag 21 februari in Novotel, Europaboulevard 10 (bij de RAI). Inlichtingen bij Robert Kloosterman (5254074) of Ruud Knaack (5254236); aanmelding bij Secretariaat Economisch Geografisch Instituut (525 4079, fax 525 2491). Kosten f 75,= overmaken naar giro 5032312 t.n.v. het EGI o.v.v. "Symposium". Leden WP en UvA-studenten gratis.

Knappe koppen komen nu shoppen.

Unilever organiseert op 1, 2 en 3 april drie verschillende Workshops, die ambitieuze studenten de gelegenheid geven om kennis te maken met de wereld van mogelijkheden die Unilever biedt.

In de Technical Workshop wordt ingegaan op de technologische achtergronden van Unilever. Inschrijving staat open voor bijv. studenten in technische of technisch-bedrijfskundige richting.

De Financial Workshop concentreert zich o.a. op zaken als management accounting, logistiek, treasury, inkoop, informatie-technologie en acquisities. Interessant voor bijv. studenten economie of bedrijfskunde. Zij kunnen zich trouwens ook inschrijven voor de Marketing Class om zich te verdiepen in de dagelijkse werkzaamheden van een marketeer bij Unilever.

Op de derde dag worden de drie Workshops geïntegreerd, zodat je een helder overzicht kunt krijgen over het brede werkerterrein van Unilever. Inschrijving voor alle Workshops staat open voor alle studenten die uiterlijk medio 1993 afstuderen aan een universiteit. Niet zozeer je studierichting als wel je motivatie voor deelname aan de Workshop is voor ons van belang. Heb je interesse, stuur ons dan

een inschrijfformulier vóór 12 februari 1992.

De selectiegesprekken vinden plaats tussen 4 en 11 maart. Inschrijfformulieren zijn verkrijgbaar bij jouw faculteits- of studievereniging, en bij de Nederlandse Unilever Bedrijven B.V. (Sectie Management Development), tel. 010-464 42 44 of 010-464 42 43.

UNILEVER WORKSHOPS 1, 2 EN 3 APRIL 1992

EEN WERELD VAN MOGELIJKHEDEN.

Jaaroverzicht 1991

titel:	Rostranummer:			
A				
Afrika-special	177	- Bedrijf, regio en omgeving: een dynamische relatie	gediscrimineerd!	181
- Alles sal reg kom		- Bedrijvenspel	Oud zeer en verse wonden	180
- AIDS, meer dan een ziekte		- Effectenbeurs en optiehandel	P	
- Landpolitiek in Zimbabwe		- De gulden harder?	Pionieren in de DDR	174
- Nieuw beleid in Afrika		- Het mens in de economie	Plan Delors: Marshall-II?	177
- Ontwikkelingsgeld		- Il n'y a qu'un pas?! - het ontstaan van Rostra	Polen, een jaar na de grote schok	174
- Primus, Bisengo Ya Mokili		- Innovatie-indicatoren	Polen - Oostduitsland 1-1	
Age lezing		- Is Adam Smith nog in leven?	Politiek rond de regelgeving voor de jaarverslaggeving	173
A huis ouverts	173 t/m 177	- Neudeckers voorwoord	Post op eigen benen	174
A huis clos	178	- Nieuwe uitdagingen in de ontwikkelingseconomie	Q	
B				
Beste Jacco - Beste Joris	181	- Het meisje met het bloemetje	Quanti est sapere!	176
C				
Constructie of werkelijkheid	178	- Pais - de man van de twee fasen	R	
Computerindustrie en de problemen bij Philips	173	- Recessies: dieper en langer?	Religie en traditie medebepalend voor keuze vakbond	181
D				
Denktank en marktplein van de politiek	180	- Rostra als forum	Rostra lustrum: groot succes	176
Dynamiek van het warenhuis	173	- Strategie en wisselkoersen	S	
E				
'De economie heeft geen ziel'	178	- Symposium (A. Szász, B.F. Baron van Ittersum, F.A. Maljers)	Scheltema Holkema Vermeulen: cultuurverkopers	174
Economische onderzoeksmethoden	174	- Turbulentie in financiële wereld	Schumpeteriaanse puzzels	173
E.E.F.A. een nieuw initiatief	179	- Veertig jaar ontwikkelingsproblematiek	Schweinelei	177
Erfenis van 'In 't Veld'	176	- Vervlogen jaren	Scriptieprijs	177
Evolutionaire Theorie	173	- Vijfendertig jaar Macro-economie	SEF geeft een vrijkaartje weg	178
F				
Facts and figures: v.d. Ploeg	179	- Waarom zijn er nonprofits?	Staatsleningen en looptijdverlenging	173
Fokker: hollen en stilstaan	174	- Wedergeboorte van Rostra	Studeren in het buitenland	179,180
Feestelijke uitreiking (H. Jager en E. de Jong)	173	M		
G				
Gave gulden in het interbellum	174	Maar ze is wel leuk	"Strategie in beweging" (conferentie)	181
Gorbatsjov mislukt in Japan	178	Mag de TL-bak uit?	T	
H				
Harley Davidson goes Japanese	180	Merkwaardering en goodwill	Tsjelovetsjeskij - faktor	180
Hiep, Hiep, Hoera!	180	Micro-economen maken het op het lab	Train Grand Vitesse	177 t/m 181
Hoe veilig is de dictatuur	180	Model: matig	"Two man show"	176
I				
Integrand	177	N		
Internationalisering van de faculteit	173	Nederlands voorzitterschap EG	Vijf dollen dwaze dagen voor de eerstejaars	180
J				
De Jong (interview)	173	O		
K				
Kort maar krachtig	179 t/m 181	Onderwijsspecial	Vinger aan de pols	181
Komt de faculteit uit de crisis?	176	- "Als er buiten niemand wacht"	Vlucht naar Ithaca	178
L				
Lustrumnummer	175	- Coase: een weinig kritisch econoom	Vrouwelijke ondernemers toen	180
- Age contra Nobas, een debat		- Dames en Heren,	W	
		- Economie studeren tussen Marx en markt	Wat is wetenschap?	173
		- "De Engelse student is elitair"	Wat is een onderneming waard?	174
		- Hoger onderwijs voor velen	"We hebben Gorbatsjov nodig als symbool!"	180
		- Japans studeren in het paradijs	Welkom aan de eerstejaars	179
		- Het managen van de faculteit is peoples-business	Z	
		- 't Mekka van de Bedrijfseconomie	Zuivere economische wetenschap	177
		- Onderzoeksinstituten in oprichting	Zweden en de Europese gemeenschap	179
		- De vreugde van de verwondering		
		- VWO of HBO: keuze draait veel te vaak om titel		
		- "What's up, dude!"		
		Op onze faculteit wordt niet		

-Uw verblijf in Nederland zal een jaar duren en in deze tijd bent u werkzaam bij het NIAS en bij de UVA. Wat is het NIAS voor instituut en wat is uw functie daar?

Het NIAS of Netherlands Institute for Advanced Study is een inter-universitair onderzoeksinstituut. Ieder jaar worden zo'n 40 mensen uitgenodigd hun onderzoek aan het NIAS voort te zetten. Vrijwel alle fellows zijn afgestudeerd en gepromoveerd en hebben een aantal publikaties op hun vakgebied op hun naam staan. Ik zal in dit jaar samen met Ad van der Woude van de Landbouwniversiteit Wageningen onderzoek doen naar de Nederlandse economische geschiedenis tijdens de republiek en daarover een boek schrijven.

-Hoe wilt u uw colleges aan de UVA gaan invullen? Zult u zich daarbij vooral op de agrarische geschiedenis richten of denkt U aan een andere invulling?

In de colleges aan de UVA, die als keuzevak en vervolgens als specialisatievak aangeboden worden zal vooral de algemene economische geschiedenis van Nederland van de 16e, 17e en 18e eeuw aan bod komen. In de VS bestaat meestal niet de gelegenheid Nederlandse economische geschiedenis te doceren. Er is te weinig interesse en de taal is een probleem.

-In uw werk 'The Dutch rural economy of the golden age' toont U het belang aan van de agrarische sector. Inmiddels is gebleken dat de economische groei ook in de agrarische sector steeds kwalijker gevolgen heeft of kan hebben. Het huidige mest-probleem in Nederland is daar één van de vele voorbeelden van. Maar vooral ook in de ontwikkelingslanden ontstaan steeds grotere problemen. Wat is uw visie hierop?

Er zijn inderdaad zeer grote problemen, vooral het besef daarvan is de laatste 20 jaar groter geworden. In de minder ontwikkelde landen evenwel is er maar weinig neiging doeltreffende maatregelen te nemen.

VERKNOEID

Vaak wordt gedacht: de rijke landen hebben alles verknoeid op weg naar hun rijkdom en nu moeten wij ons beperken. Zo is het kappen van de Braziliaanse regenwouden natuurlijk een ecologische ramp, maar in de mid-west van Amerika werden de bossen van een gebied, groter dan Europa, in één generatie verwijderd. Op de high plains, tussen de mid-west en de Rocky Mountains, is inmiddels sprake van woestijnvorming. Dat gebied was nooit bebost, maar grasland. Het werd omgeploegd voor akkerbouw. Omdat er te weinig regen viel werd grondwater opgepompt, waarna in de dertiger jaren een verstuivingsproces op gang kwam. Dit kan ook in de mid-west gaan gebeuren. Elders in Kazachstan is het eens

Marcel van Schagen

zo grote Aral-meer, waardeloos geworden en ingekrompen tot een restantje, door de irrigatie voor de katoenbouw. Een heel gebied is haast onbewoonbaar geworden door menselijke ingrepen. Dit zijn sprekende voorbeelden van de degradatie van uitgestrekte gebieden door het gebruik voor doeleinden waar het niet echt geschikt voor is. Al deze zorgwekkende voorbeelden kunnen de Brazilianen voorgehouden worden.

-Het probleem is dus eigenlijk, hoe de ontwikkelingslanden te weerhouden van het profiteren van korte-termijnwinst ten gunste van langetermijn opbrengsten?

Jawel en dit terwijl de bevolking sterk groeit.

-Ik kan mij zo voorstellen dat U als historicus een andere benadering van dit soort problemen heeft dan wetenschappers uit andere disciplines. Wat is vooral kenmerkend voor de historische benadering?

Als historicus ben ik vooral geïnteresseerd in de milieuproblemen van vroeger. Die werden niet zo besproken zoals wij dat nu doen, maar ze waren er wel. Lokaler en kleinschaliger, omdat de technologische mogelijkheden veel beperkter waren.

DIJKEN EN MOLENS

Zo is west-Nederland door de eeuwen heen gevormd via herhaaldelijke pogingen fysisch-maatschappelijke problemen op te lossen. De dijken, de molens, problemen met de watervervuiling en

grote problemen met daardoor veroorzaakte ziektes als cholera. Daar werden altijd oplossingen voor gevonden. Dan gaat het weer beter en ontstaan nieuwe problemen, die om andere oplossingen vragen. De technologische ontwikkeling

De historische

In 1988 heeft prof dr.L.B. Noordgraaf de leerstoel economische geschiedenis verlaten en besloot het bestuur van de FEE deze leerstoel als wisselleerstoel halfjaarlijks beschikbaar te stellen aan de vakgroepen macro en micro-economie en economische geschiedenis. Het komende halfjaar zal de leerstoel bezet worden door prof.dr Jan de Vries, chairman of the history department, aan de universiteit van Berkeley (Californië) en gespecialiseerd in de economische geschiedenis der Nederlanden. Als zodanig is de Vries op dit ogenblik een vooraanstaand economisch historicus, vooral door talrijke publikaties in vrijwel alle belangrijke tijdschriften als 'The journal of

creëert steeds nieuwe problemen en oplossingen. We moeten ons afvragen of de problemen van nu te groot en onbeheersbaar zijn geworden en of we ons moeten onthouden van verdere ontwikkelingen en een stapje terug moeten doen. Of is dit te pessimistisch en getuigt het van een te gering vertrouwen in het menselijk vernuft en vermogen problemen op te lossen.

-Het is toch vrijwel onmogelijk een stapje terug te doen. Dat is als het stapje uit een rijdende trein. Is het dan niet verstandiger mee te rijden en richting te geven aan de ontwikkelingen door investeringen in schonere productiemethodes?

Misschien wel, maar het is mijn taak een historische benadering te geven van moderne problemen. De geschiedenis leert niet wat in de toekomst zal gebeuren. Ze herhaalt zich niet. Wel kunnen de mensen, die nu beslissingen moeten nemen, door de bestudering van het verleden een indruk krijgen van wat de gevolgen van hun keuzes zouden kunnen zijn.

-Door Uw min of meer regelmatige komst naar Nederland, zult u goed in staat zijn economische, culturele en andere verschillen te signaleren tussen de Amerikaanse en de Nederlandse

e benadering

economic history' en 'Annales economie, société et civilisation'. Zijn eerste belangrijke werk dateert uit 1974. Voor het uitkomen van zijn boek 'The Dutch rural economy in the golden age', werd voor de Nederlandse geschiedenis van de zeventiende eeuw altijd naar Amsterdam als handelscentrum gekeken. De Vries legde meer nadruk op de agrarische sector van West-Nederland en toonde het belang daarvan aan op basis van de groetheorieën van de Deense landbouw-econome Esther Boserup en van David Ricardo. Hij gaf daarmee tevens een demonstratie van de modelmatige aanpak van die periode. Voor de Rostra voldoende reden voor een gesprek.

of Westeuropese cultuur. Wat is daarbij in het oog lopend?

De verschillen zijn in zekere zin enorm groot, maar er zijn ook overeenkomsten. In beide landen is een sterk ontwikkelde industrie en de Amerikaanse cultuur is ook hier overal aanwezig. Het is goed mogelijk als Amerikaan in Nederland te leven zoals thuis. Er is geen 'culture-shock', die je zou hebben als je naar Azië of Latijns-Amerika zou gaan of zelfs naar Oost of Zuid-Europa. In de 20 jaar dat ik hier nu kom zijn beide landen in beweging en naderen elkaar daarbij. In Nederland is de welvaart sterk gestegen en is de manier van leven nu zo, dat het 20 jaar geleden als typisch Amerikaans gezien zou worden. Er is sprake geweest van een inhaalmanoeuvre wat betreft de materiële welvaart. Intussen zou je kunnen zeggen dat de situatie omgekeerd is.

VORMELOOS

Er zijn hier vernieuwingen, die in Amerika afwezig of minder aanwezig zijn, vooral in het dagelijks leven van de mensen. Op bepaalde gebieden is echter helemaal geen sprake van convergentie. De Amerikaanse samenleving is vrijwel vormeloos. Er is een situatie waarbij zowat alles kan. Er zijn geen regels, gewoonten en patronen, die erkend worden door de grote meerderheid van de bevolking. Hier spreekt men altijd over normen. Dat klinkt vreemd in de oren van de Amerikaan. Bijna iedere dag staat in de krant iets over het verloederen en het verval van normen. Wiens normen, dat is duidelijk en vanzelfsprekend. Het

zijn onze normen. In Amerika zijn die normen niet vastliggend. Als men daar over normen zou spreken, zou men zich onmiddellijk afvragen; de normen van wie? 20 jaar geleden was de blanke upper-middle class nog enigszins in staat zijn normen dwingend op te leggen. Nu is dat niet meer zo.

OPEN MIND

De normloosheid in Amerika heeft zijn goede en slechte kanten. Er is een open mindedness en een situatie, waarin heel veel dingen kunnen gebeuren. De andere kant van de medaille is de criminaliteit en sociale spanningen.

-We hebben al eerder gesproken over milieuverontreiniging. Naar mijn mening is er in toenemende mate tevens sprake van verontreiniging op cultureel gebied. We leven als het ware in het "brood en spelen tijdperk", waarbij ieder vooral bezig is zijn vrije tijd te besteden. De idealen lijken weg. Wat is Uw mening hieromtrent?

Ik zie dat veel meer hier dan in Amerika. Dat heeft te maken met de economische groei van Nederland in de laatste 20 jaar. In Nederland zijn voor vele mensen steeds meer dingen, zoals vrijetijdsbesteding mogelijk geworden. Men past zich daaraan aan. De cultuur van Nederland is in zekere zin materialistischer dan de Amerikaanse. Veel Nederlanders zullen dat aanvechtbaar

"Als men in Amerika over normen spreekt, vraagt men zich onmiddellijk af: Wiens normen?"

vinden. De Amerikaanse cultuur wordt versleten als materialistisch bij uitstek. Alles gaat over geld en de diepgaande cultuur, zoals men die in Europa heeft, ontbreekt. Er zijn wel kenmerken aanwezig, die overeenkomen met deze karakteristaties, maar doordat de Amerikaanse economie de laatste 20 jaar nauwelijks gegroeid is en de levensstandaard statistisch niet sterk omhoog gegaan, is gewinning opgetreden, waardoor men zich steeds meer oriënteert op problemen als de armoede. Dit klinkt vreemd als we denken aan de Reagan en

Bush politiek, die gekenmerkt wordt door het negeren van de sociale problemen.

-Zou je daarom kunnen zeggen dat de Amerikanen ondanks de verkiezing van republikeinen als president, inhoudelijk toch niet zo conservatief zijn als het schijnt?

Inderdaad. Er zijn mensen die voor republikeinen als Reagan of Bush stemmen als president maar stevast voor democraten kiezen als gouverneur, senator etc.

TWEESPALT

Er is dus een soort tweespalt ontstaan, waardoor de presidentiële macht conservatief is en de macht op staten en plaatselijk niveau progressiever; of in ieder geval van een soort waarbij de bezorgdheid voor de economische en sociale problemen meer aanwezig is. Dit is voor een Europeaan nauwelijks zichtbaar, omdat de buitenlandse politiek meestal vertegenwoordigd wordt door de uitstraling van de president.

-De economische wereldfakkelt lijkt steeds meer overgenomen te worden door de EG. Is dat een juiste constatering of blijft er voor de VS een prominente rol in de toekomst weggelegd?

Het overnemen van een fakkel betekent natuurlijk niet alleen het statistisch rijker zijn, maar moet ook het overnemen van leiderschap inhouden. Amerikanen zijn vaak wat cynisch over Europa, dat voordeel trekt van de Amerikaanse politieke bescherming, maar niet echt de leiderschapsrol zelf wil accepteren. Het blijft de vraag of de Europese landen met een soort gecoördineerde politieke lijn de problemen van bijvoorbeeld hun oosterburen kunnen aanpakken, of wordt het altijd een soort spanning tussen Duitsland, Frankrijk en Engeland, met besluiteloosheid als gevolg? In Californië was men twee jaar geleden sterk geneigd zich met alle nieuwe wetenschappelijke ontwikkelingen geheel op Azië te richten en niet op Europa. Door de wending en de val van de Berlijnse muur werd dat plotseling anders. Europa werd als het ware herontdekt. Er zijn nieuwe problemen, die vragen om oplossingen en leiderschap. Tot voor kort had de EG nooit de aspiratie, die inmiddels wel groeiende is, als wereldmacht te functioneren. Het ging er meer om de welvaart binnen Europa te bevorderen. Voor de politieke en militaire zaken waren andere instellingen. Door het wegvallen van de USSR als wereldmacht moeten we anders gaan denken over de organisatie van de politiek en de economische relaties tussen landen. Ik heb het gevoel dat wij in een periode komen te leven, waarbij de rol van Amerika en Europa heel anders zal zijn dan nu.

Eerstejaars kunnen ook sc

J. Schoenmaker

Onder de huidige omstandigheden van lage inflatie en gematigde reële groei van ons Nationaal Inkomen is een langdurig en moeizaam proces van budgettaire restrictie nodig om tot een aanzienlijke verlaging van de staatsschuld te komen. Dit roept om snellere maatregelen. Het oplossen van de staatsschuld door deze nietig te verklaren, of door inflatoire erosie, leidt tot aantasting van de reputatie van de overheid, storende effecten in de reële sfeer en een scheve inkomensverdeling omdat de klappen alleen bij de houders van de schuld vallen. Een andere mogelijkheid is iedere Nederlander eenmalig met eenzelfde bedrag (lump-slump) te belasten om zo de staatsschuld in één keer af te lossen. Een eenmalige belasting naar inkomen lijkt in eerste instantie rechtvaardiger, maar dat betekent dat mensen die vroeger arm waren en nu rijk, in het verleden in geringe mate geprofiteerd hebben en nu in veel ruimere mate voor de aflossing moeten opdraaien.

RICARDIAANS EQUIVALENTIETHEOREMA

In dit essay wil ik eerst het Ricardiaanse Equivalentiethorema bespreken en aan de hand daarvan de gevolgen van deze eenmalige "lump-

Het gros der studenten ervaart het schrijven van 'papers' als een vervelend maar verplicht onderdeel van de studie.

Het meeste wordt ook na beoordeling onmiddellijk in een map weggestopt om enkele jaren later met het oud papier wegge-

slump" heffing behandelen. Degenen die het Ricardiaanse Equivalentiethorema (=RET) ondersteunen zijn van mening dat de consumptie vanwege de levenscyclus hypothese en rationele verwachtingen van de burgers constant is, dus onafhankelijk van de belasting-politiek van de overheid. Dit betekent dat de burgers inzien dat veranderingen in de hoogte van de belastingen en overheidsschuld (bij een gelijkblijvende contante waarde van de overheidsuitgaven) slechts verschuivingen van belastingen betekenen.

In het geval van de eenmalige "lump-slump" belastingheffing zien de mensen, volgens deze nieuw-klassieke, dit slechts als een verschuiving van de belastingen van de toekomst naar nu, en verandert de contante waarde van hun verwachte inkomen en daarmee hun consumptieplannen niet. Zij krijgen nu in plaats van een collectieve schuld als inwoner van Nederland een

goed te worden. Toch is wel degelijk een klein deel van die geschriften interessant. Eerstejaars, Jacob Schoenmaker geeft hier een proeve van bekwaamheid met een artikel over eenmalige belastingheffing om de staatsschuld af te lossen.

schuld bij de bank. De vraag bij de bank blijft aldus gelijk omdat de vraag van de overheid vervangen wordt door de vraag van Nederlanders. Wanneer het RET opgaat zullen er dus geen veranderingen optreden in de reële sfeer van de economie.

Het RET faalt echter wanneer huishoudens heterogeen zijn. Mensen die nu arm zijn en in de toekomst rijk, zullen van een belastingverlaging nu, gevolgd door een verhoging in de toekomst, op dit moment minder profiteren en later meer lasten dragen. Ook gaat het RET niet op wanneer mensen geen kinderen hebben of zich het lot van hun kinderen minder aantrekken dan hun eigen lot. Als laatste gaat het RET niet op wanneer de kredietmarkten niet perfect werken omdat huishoudens niet in aanmerking komen voor een lening of omdat de rente van bankkrediet hoger is dan de rente op de overheidsschuld.

Landelijke econometristendag 1992

Voor het eerst wordt dit jaarlijks terugkerend symposium georganiseerd door econometrie-studenten van de UvA in samenwerking met de VSAE en de E.E.F.A.. Het zal plaatsvinden op 20 februari 1992 in de Lutherse Kerk. Aangezien de UvA de enige universiteit in Nederland is waar actuaariaat als studierichting vertegenwoordigd is, is geprobeerd de dag ook interessant en toegankelijk te maken voor actuaariaat studenten. Dit vind je terug in het centrale thema van de dag:

MODELLEN, NUT OF NOODZAAK (Voorspelbare toekomst, te verzekeren?)

Op deze dag zullen zes sprekers uit de universitaire wereld en het bedrijfsleven hun visie op dit thema geven, onder voorzitterschap van professor Cramer. Hij is hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam en tevens directeur van de Stichting voor Economisch Onderzoek.

De sprekers van de LED'92 zijn de volgende:

1. Prof. dr A.S. Brandsma, Europese Commissie. Hij verricht momenteel onderzoek voor de Europese Commissie.
2. Drs F.A.G. Windmeijer, SEO.

De eerste econometrie-AIO aan de Universiteit van Amsterdam. Hij heeft een economisch simulatie-model ontwikkeld, dat een beschrijving van de Nederlandse toeristische markt moet zijn.

3. Prof. dr M.J. Goovaerts, werkzaam aan de UvA en aan de Universiteit van Leuven.

4. Dr J.J. Dik, Volvo Car Nederland. Hij is hoofd van de afdeling 'Kwantitatieve Methoden & Nieuwe Stijl' van Volvo Car.

5. Drs M.C.T.A. Geurts, PTT Nederland. Na haar studie econometrie werkt mevrouw Geurts momenteel op de kwantitatieve afdeling van de PTT.

6. Prof. dr M.M.G. Fase, onderdirecteur van DNB. De dag zal worden afgesloten door professor Fase, onderdirecteur van De Nederlandse Bank.

Nadere informatie zal zo spoedig mogelijk bekend worden gemaakt. De dag is gratis toegankelijk voor econometrie- en actuaariaatstudenten. Men kan zich bij de eigen faculteitsvereniging inschrijven.

nrijven!

Om te toetsen in hoeverre de nieuw-klassieken gelijk hebben kun je kijken naar gegevens uit het verleden om te zien of consumptie en rente inderdaad onafhankelijk van de staatsschuld zijn. Een onderzoek in Nederland wijst uit dat een belastingstijging van 1 gulden zal leiden tot een afname van de consumptie met 26 cent. In ons geval zal de heffing van 400 mld. leiden tot een afname van de consumptie met 100 mld., hetgeen overeenkomt met een daling van ongeveer een vijfde van ons Nationaal Inkomen en dat zal zeer grote gevolgen voor onze economie hebben.

Als het RET niet opgaat zal de eenmalige heffing leiden tot een daling van de bestedingen en daarmee van de binnenlandse productie. Doordat ook de import zal dalen, zal een overschot op de lopende rekening het gevolg zijn, die gepaard zal gaan met een kapitaaluitstroom.

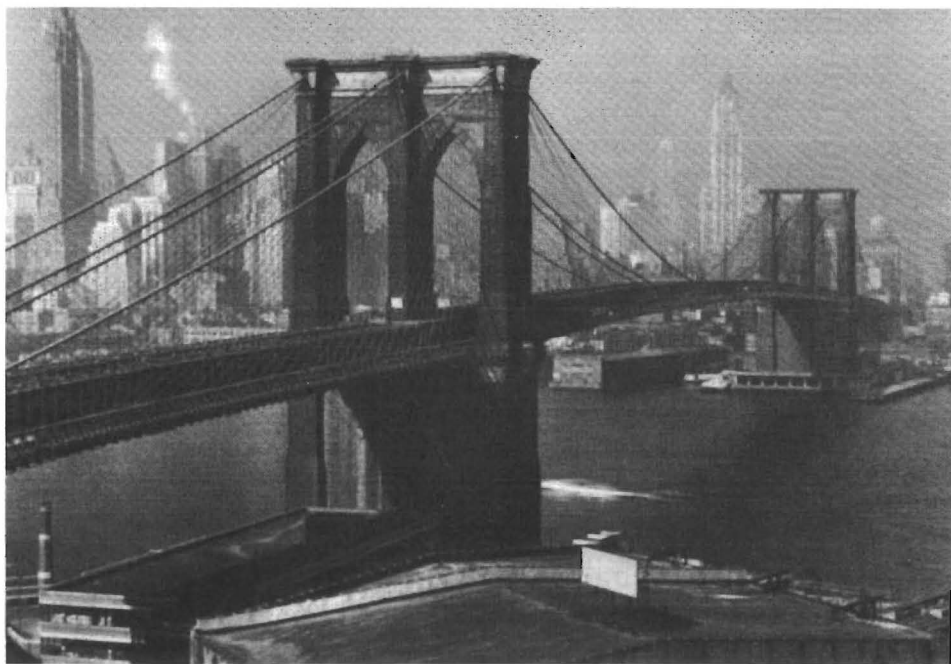
Een ander ontmoedigend aspect voor de nieuw-klassieken is dat de mobiliteit van de factor arbeid toeneemt door een integrerend Europa. Dit betekent dat mensen nadelige belastingverschuivingen in Nederland kunnen ontwijken door (tijdelijk) elders te gaan werken. De heffing moet dus binnen korte tijd gerealiseerd worden, zodat iedereen aangeslagen kan worden voor hij de kans heeft om te vertrekken.

Een extra voordeel hierbij is dat het toekomstige belastingklimaat in Nederland veel gunstiger wordt waardoor er meer mensen in Nederland zullen gaan of blijven werken zodat onze productiecapaciteit, en dus ruimte voor economische groei, toeneemt. Maar nu stuit ik op een politiek-technisch bezwaar omdat het invoeren van deze maatregel binnen een korte periode in ons politiek bestel onmogelijk is.

CONCLUSIE

Wanneer het RET opgaat is eenmalige belastingheffing een doelmatige manier om de staatsschuld af te lossen. Maar de kans dat het RET faalt is mijns inziens te groot om tot de realisatie van deze maatregel over te gaan. Bovendien is deze maatregel in Nederland politiek-technisch onmogelijk.

Dit is een samenvatting van het essay "Aflossing van staatsschuld d.m.v. eenmalige belastingheffing, onder andere gebaseerd op een artikel van C. van Ewijk, "vermindering van overheidsschuld door eenmalige heffing", uit FSB, 18-7-1990.

Studeren in het buitenland

P. van Heteren

Omdat de Europese Commissie de studentenuitwisseling tussen de universiteiten van de Europese Gemeenschap wil bevorderen is in 1987 het Erasmusproject van start gegaan. Vanuit Brussel zijn hiervoor fondsen beschikbaar gesteld. Voor het academisch jaar 1992/1993 zal naar alle waarschijnlijkheid voor de tweede keer het "Vasco da Gama" erasmusprogramma worden goedgekeurd. Het betreft hier een uitwisselingsprogramma van de Universiteit van Amsterdam en zes hieronder genoemde Europese universiteiten.

Universität Hohenheim, Stuttgart, Duitsland
Universidade Nova de Lisboa, Lissabon, Portugal
Universite Toulouse, Toulouse, Frankrijk
Universiteit van Leuven, Leuven, België
Leicester University, Leicester, Groot-Brittanje
Universidad de Navarra, Pamplona, Spanje

Vanuit Amsterdam zullen er uitwisselingen plaatsvinden met de eerste vijf genoemde universiteiten. Deze zullen ieder twee Amsterdamse studenten ontvangen, behalve de Leicester University die één student zal ontvangen. Totaal kunnen er negen studenten van de FEE via dit programma aan een andere Europese universiteit gaan studeren. De studenten kunnen een jaar in de andere stad verblijven. Er is een bijlage om de extra

kosten die je maakt omdat je in het buitenland verblijft, gedeeltelijk te vergoeden. De hoogte van deze vergoeding is pas omstreeks juli bekend. In dezelfde periode zal bekend worden of het programma goedgekeurd is.

Om je in te schrijven voor dit Erasmusprogramma wat gecoördineerd wordt door Prof. dr J. Hartog moet je het volgende ondernemen.

Je moet bij student-assistent internationalisering een pakket in leveren welke de volgende zaken moet bevatten.

-een indicatie van de studieresultaten welke tot februari 1992 behaald zijn

-motivatie voor de deelname aan het studieprogramma

-een curriculum vitae

-een voorkeur voor de stad waar je wil gaan studeren

-het studieprogramma wat je in de betreffende stad wil gaan volgen. Daarvoor moet je de studiegidsen van de betreffende universiteiten bekijken om een keuze te kunnen maken. Deze liggen ter inzage op kamer 2173 op woensdag van 10-12 uur en op andere dagen na telefonische afspraak, tel.020-5254286 of 020-6205653.

De deadline voor de inschrijving van het programma is 1 maart 1992.

- In 1992 bestaat de inkomstenbelasting 100 jaar. Ter gelegenheid van deze mijlpaal nodigt de Belastingdienst jonge mensen tot 35 jaar uit een toekomstvisie te ontwikkelen op de inkomstenbelasting via deelneming aan een essaywedstrijd rond het thema

' EEN TOEKOMST SCENARIO VOOR DE

INKOMSTEN- BELASTING'

.....

Los van de leeftijdsgrens van 35 jaar – dit om vooral jong talent een kans te bieden – staat deze essaywedstrijd open voor iedereen, dus ook voor het personeel van de Belastingdienst.

- *Deelnemingsformulieren zijn verkrijgbaar bij de Directie Planning, Financiën en Control van het ministerie van Financiën, postbus 20201, postcode 2500 EE, Den Haag, onder vermelding van 'toekomstscenario' of telefonisch via nummer 070-342 89 44.*
- Sluitingsdatum voor het inzenden van het essay is 1 juli 1992.
- Een jury samengesteld uit vertegenwoordigers uit de politiek, het bedrijfsleven, de universitaire wereld, de belastingadviespraktijk en het fiscaal-juridische terrein zal de inzendingen beoordelen.
- Aan deze essaywedstrijd zijn een 1e, een 2e en een 3e prijs verbonden in de vorm van een geldprijs ten bedrage van resp. f 15.000,-, f 10.000,- en f 5.000,-. Daarnaast kan een aantal eervolle vermeldingen worden toegekend.
- De jury brengt uiterlijk 1 september 1992 verslag uit aan de Directeur-Generaal der Belastingen. De bekendmaking van de prijswinnaars en van de eervolle vermeldingen vindt plaats in het najaar van 1992 tijdens een symposium over het onderwerp 100 jaar inkomstenbelasting.

Belastingdienst

AGENDA

JANUARI

23 Promotie drs. W.C. Boeschoten. Promotor: prof. dr. M.M.G. Fase. 15.00
Kreet van de Week 12.15
zaal 4275

31 Promotie drs. H. Oosterbeek. Promotor: prof. dr. J. Hartog. 13.30

FEBRUARI

6 Kreet van de Week 12.15
zaal 4275
kennismakingsbijeenkomst
EEFA.

10 Forum "Milieubeleid en Ontwikkelingssamenwerking". Sprekers:

-mw. M. Boers, Tweede-kamerlid CDA

-W. Ludwig, directeur
Ballast Nedam Dredging
-H. Muntingh, PvdA euro-parlementariër

-mw. L. Sipkes, Tweede-kamerlid Groen Links
-W. Wiertma, milieu-organisatie Both ENDS.

Zaal A Roeterseiland 20.00
13 Kreet van de Week 12.15
zaal 4275

SEF-feest in Zuiderbad.

20 Kreet van de week 12.15
zaal 4275

20 Landelijke econometris-tendag 1992 in de Lutherse Kerk. Zie pagina 22

23 Excursie naar Ministerie van Economische Zaken, EEFA.

Schweinererei

door Jacco Kroon

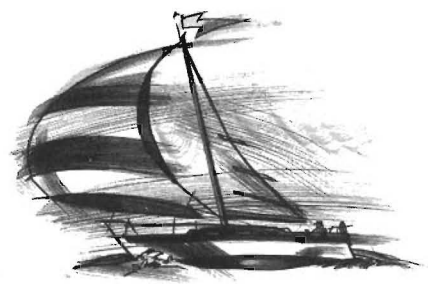
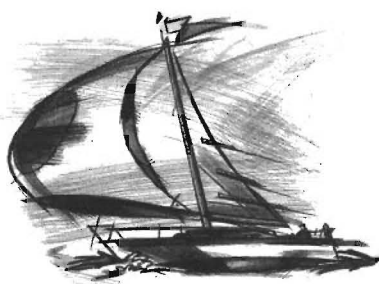
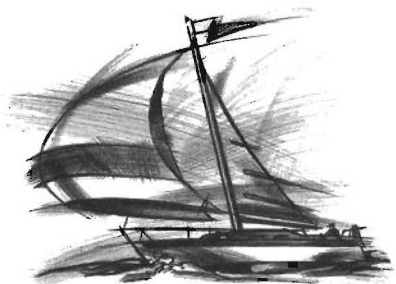
Goedgemutst begaf ik mij richting faculteitsbibliotheek. Ik wilde nog even wat artikeltjes kopiëren om de kerstvakantie niet geheel onbenut te laten passeren. Terwijl de lift omhoogzoeftde overpeinsde ik de bevoorrechte positie waar wij Nederlandse economiestudenten in verkeren. Neem nou al die verhalen over het Oostblok waar de arme studenten elk boek met een twintigtal anderen moeten delen en de universiteitsbibliotheek in een schoendoos past. Gelukkig maar, dacht ik, dat wij hier aan de FEE te allen tijde kunnen beschikken over een goed geoutilleerde boekenstal; ons elk moment dat we willen, kunnen wentelen in overvloedig aanwezige vakliteratuur en -lectuur om een werkstuk of scriptie tot ongekende hoogtes op te stuwten.

Aangekomen bij mijn geliefd instituut, morrelde ik wat aan de glazen klapdeur. Deze was dicht; er zat een stuk papier met een boodschap achter de ruit geplakt. De bibliotheekmedewerksters waren natuurlijk even naar de kapper. Ik maakte al aanstalten om een potje te gaan pingpongen in de kantine. Bij nadere inspectie bleek de boodschap toch van een wat minder vrijblijvend karakter. Van maandag 9 december tot maandag 3 februari is de bibliotheek gesloten, zo meldde het bericht. Verplichte tentamenliteratuur zou verkrijgbaar zijn in de bibliotheken op Roeterseiland. Roeterseiland, zijn dat niet die drie oerlelijke gebouwen achter de Wibautstraat, in de serie architectonische nachtmerries slechts verslagen door onze eigen faculteit? Het bastion van de exacte wetenschappen? De bibliotheken aldaar zijn een prachtige plaats voor een ontdekkingsstocht naar de diepere achtergronden van de Entier-functie of de wonderen der quantummechanica; voor je doctoraal-werkstuk over de aardappeltermijnmarkt zijn ze echter van minder nut. Verplichte tentamenliteratuur is aanwezig. De meeste studenten kopen echter de verplichte syllabi en -boeken dus dat zal het probleem niet zijn. Maar hoe moet het met de studenten die een werkstuk moeten schrijven of erger nog, met hun afstudeerscriptie bezig zijn. Deze studenten worden bruut afgesneden van alle bronnen van informatie. Alle boeken, rapporten, vaklectuur en economische dagbladen zijn voor de belachelijke periode van TWEE MAANDEN absoluut onbereikbaar. Het moet toch mogelijk zijn een verhuizing zo te organiseren dat telkens een deel van de bibliotheek wordt verhuisd zodat het resterende deel toegankelijk blijft, hetzij in de oude, hetzij in de nieuwe behuizing. Dat de ruggegraat van een faculteit midden in het studiejaar de deuren zo lang gesloten houdt, is slecht beleid (en het ging net zo lekker...). Ernstig gedupeerde studenten zouden studie-uitstel moeten krijgen. Ik heb me vast ingeschreven aan de universiteit van Boedapest.

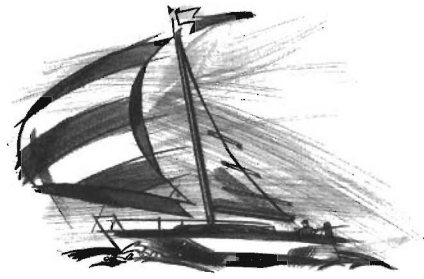
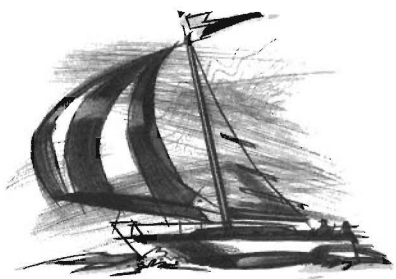
Kort maar krachtig

Frank Heemskerk

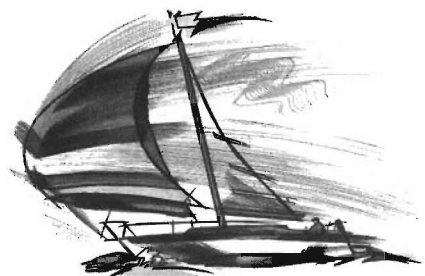
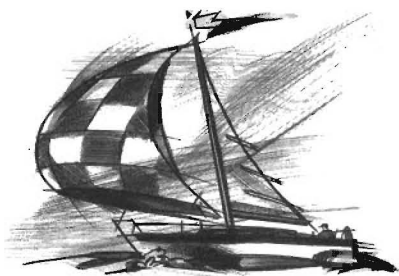
Uit de faculteitsraadvergadering van december valt te melden dat prof. dr. J.S. Cramer benoemd is als opvolger van de huidige decaan prof. dr. J.W. Zwemmer. Prof. Cramer zal de huidige decaan na de zomervakantie opvolgen. Momenteel is dhr. Cramer nog directeur van de Stichting voor Economisch Onderzoek (SEO). Hij is reeds lange tijd aan onze faculteit verbonden en beschikt over ruime bestuurlijke ervaring. Het decanaat wordt een steeds belangrijker functie. De decaan is voorzitter van het faculteitsbestuur en daarmee verantwoordelijk voor het algemene beleid van de faculteit. Hij onderhoudt ook alle externe (bestuurs)contacten. Faculteiten worden steeds zelfstandiger, moeten zich steeds beter profileren en strijden inmiddels ook bij economie om de studenten-aantallen. Goed onderwijs, juiste voorlichting, studentenbegeleiding en een breed en gevarieerd onderwijsaanbod zijn daarbij van groot belang. De combinatie van goed onderwijs en goed onderzoek maakt het ook voor zowel veelbelovende als gerenommeerde economische wetenschappers aantrekkelijk om zich aan onze faculteit te verbinden. Het moge duidelijk zijn dat dit vraagt om een gemotiveerde en gekwalificeerde voorzitter van het bestuur. Voorheen werd de opvolging van de decaan geregeld door de hoogleraren zelf en was de hoogleraar aan de beurt die de meeste dienstjaren had. Zij moesten opkomen voor hun nummer, ambitie of bestuurlijke kwaliteiten deden minder ter zake. Met de benoeming van prof. J.S. Cramer is hiermee dus gelukkig een einde gekomen. Verder wordt er op het gebied van het onderwijs in de faculteit druk gepraat over twee bestuursvoorstellen. Het eerste betreft de formatieverdeling voor onderwijs. Hoeveel onderwijsformatie een vakgroep krijgt hangt af van het aantal studenten dat een vak heeft gevolgd, maar het moge duidelijk zijn dat daar enige correctie voor nodig is. Dit heeft ook in de laatste faculteitsraad weer geleid tot ingewikkelde en veelal technische discussies, die voorlopig nog niet zijn afgerond. Ten tweede is er druk overleg over de nieuwe studie-opzet binnen het doctoraal. Er zullen meerdere afstudeerpaden gevormd worden, opdat de studie overzichtelijker wordt. Studenten kunnen, als ze dat willen, kiezen voor een aantal strikt samengestelde richtingen. De Age en de NOBAS discussiëren momenteel veel over de inhoud van dergelijke richtingen, en ik nodig studenten die hierin geïnteresseerd zijn vooral uit eens op een vergadering van de Age of de NOBAS langs te komen. Tenslotte kunnen jullie nog enige nuttige informatie vinden over de facultaire verhuizing naar de Roeterstraat in het (blauwe) "verhuisbericht FEE no.3", dat op verschillende plekken op de faculteit verspreid wordt.

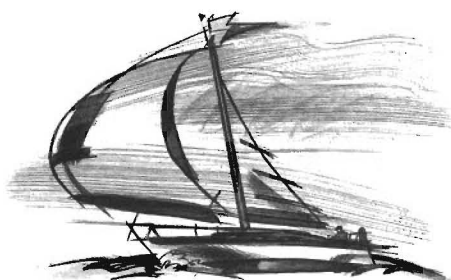
Met **Economie** of **Econometrie** kunt u

alle kanten uit bij de meest ondernemende

financieel-zakelijke dienstverlener.

DE TRN GROEP HEEFT MEER TE BIEDEN ALS U VAART IN UW CARRIÈRE WILT HOUDEN.

Kiest u als afstuderend econoom of econometrist voor een voortvarende loopbaanstart? Dan biedt de TRN Groep u een parcours waarin u de wind voortdurend in de zeilen hebt.

De TRN Groep is een van de vier grote financieel-zakelijke dienstverleners in Nederland, waarin onder meer registeraccountants, belastingadviseurs, accountants-administratieconsulenten en organisatieadviseurs samenwerken.

Onze decentrale organisatie en resultaatgerichte, sterk gedifferentieerde marktbenadering bieden u een uitstekende carrièrestart in de accountancy of de fiscale dienstverlening.

Door middel van een brede oriëntatie doet u ervaring op met vrijwel alle facetten van het financiële werkveld. Centraal in het individuele loopbaanplan staan een snelle ontwikkeling en doorstroming.

Zo groeit u in enkele jaren uit van trainee tot professional van formaat. In- en externe (vervolg) opleidingen - zowel vakinhoudelijk als sociaal en commercieel gericht - spelen hierbij een wezenlijke rol.

Zet u graag vaart achter uw carrièreplannen en wilt u meer weten over uw kansen bij de TRN Groep? Vraag dan onze brochure aan. U kunt bellen of schrijven. TRN Groep, mevrouw mr. B.G. Tanis, Postbus 75121, 1070 AC Amsterdam. Telefoon 020 - 6733012.

TRN Groep

S A M E N I N Z A K E N

Train Grand Vitesse

feuilleton over de vaderlandse jeugd

"Wilt u een hoofdtelefoon voor de video meneer?" De blonde stewardess probeerde zo onecht mogelijk te glimlachen en hield Pim een koptelefoon voor de neus. Ze had haar lippen wat al te enthousiast volgesmeerd en kleine rode vlekjes glinsterden op haar ontblote tanden. Haar gezette lichaam knapte bijna uit haar azuurblauwe mantelpakje en ze werd omhuld door een onaangenaam overdadige parfumlucht. "Het is toch wonderlijk" dacht Pim: "Vrouwen die hun fles geurwater kwistig hanteren teneinde vertedelijkheid te verwerven terwijl menig man de lucht van zijn eigen scheten prefereert." Om de duur van haar aanwezigheid tot een minimum te beperken besloot Pim snel te beslissen. "Graag." Pim nam het steriele plastic zakje met hoofdtelefoon in ontvangst en gaf de stewardess vijf gulden. Het was een wit geval, dat je helemaal in je oren moest stoppen. Pim moest denken aan lang geleden in het ziekenhuis waar zijn oma toen lag. De hele familie zat rond het ziekbed geschaard. Men wisselde koetjes en kalfjes uit zonder oma in het gesprek te betrekken, die, uitgeblust en verschrompeld, zwijgend toekeek. Het kringgesprek belandde bij een 'Grote-Mensen-Onderwerp' (de verdeling van de buit zoals Pim later begreep). Moeder zei: "Zo Pimmetje, doe jij dit radiokoptelefoontje maar even op." Ze schoof Pim het apparaatje, dat tot diep in je oren ging, manend toe. Dikke klodders geel oorsmeer verspreidden een bittere geur.

Pim keek naast zich. Flipstra lag zwaar te snurken ondanks de oncomfortabele houding waarin zijn grote lichaam in de stoel gevouwen zat. De sigaret die uit zijn mond gevallen was had een groot gat gebrand in de schots geruete das die hij droeg. Glimlachend keek Pim naar zijn snurkende baas en het lege heupflesje voor hem. Flipstra was als de dood voor vliegen en had uren

panisch naar de vleugel gekeken waarin hij om de dertig seconden nieuwe scheuren meende te ontdekken. Toen aanhoudende luchturbulenties hem geestelijk aan de afgrond dregen te brengen greep hij naar de fles en fluisterde: "Lockerbie!"

Pim deed de nasmeulende peuk in de asbak en wendde zich naar het videoscherm. Een man naderde met getrokken pistool de lokale saloon. Pim zette de hoofdtelefoon op.

"Mc Allister, get outside and fight like a man."

"Cornelius, een telegram van je broer uit Mexico"

Flipstra en Pim waren net in bespreking over een nieuwe case. De blindingen van het kantoorvertrek waren dicht om het zonlicht te weren. De hittegolf die de stad teisterde veroorzaakte een klamme atmosfeer. De ventilator draaide overuren in de schaarsverlichte ruimte. Flipstra had de mouwen opgestroopt en zijn das hing losjes rond zijn nek, maar desondanks parelde zweetdruppels op de gezwollen aderen bij zijn slaap. "Doe de oven maar vast aan", bromde hij: "Dan steek ik mijn hoofd erin om af te koelen" John Vermeulen, gestoken in een onberispelijk licht katoenen zomerpak en onze opdrachtgever, was ook aanwezig. Schijnbaar onaangetaast door de hitte wierp hij een geringschattende blik op Flipstra en begon met de toelichting van zijn probleem. "Zoals ik al zei, beheert mijn bedrijf Sunschine Estate BV een pakhuis in noordelijk havenge-

bied van de stad. Door een aantal verdachte gebeurtenissen is bij mij het vermoeden gerezen dat mijn compagnon achter mijn rug om malafide zaakjes afhandelt in dit pakhuis op pier 32. Sinds hij gerotzooïd heeft met mijn vrouw kan ik zijn bloed wel drinken, maar zakelijk zijn we aan elkaar geketend. Als er zich echter een gelegenheid voordoet om hem voorgoed uit te schakelen....." Zijn ogen glinsterden kwaadaardig en hij plukte aan zijn zorgvuldig gepunte snor, die als een zwarte potloodstreep de lijn van zijn bovenlip volgde." Maar voor dat ik mijn mannen inschakel om hem te trakteren op een potje honkbal, wil ik het wel even zeker weten; anders schaad ik mijn naam in de business." Hij werd onderbroken door Emma, de receptioniste, die nog steeds in de deuropening stond en driftig zwaaide met het telegram. "Toe nou, Cornelius, het is belangrijk." Flipstra stond op en liep richting de deur. "Een momentje, Vermeulen", zei hij en verdween uit de kamer. Vermeulen keek enigszins verstoord, pakte een sigarettedoker uit zijn binnenzak en haalde er een sigaret zonder filter uit. Hij klopte het uiteinde enige malen op de zilveren deksel en stak hem in zijn mond. Flipstra kwam weer binnen. "Pim, pak je koffer maar, we gaan naar Mexico. Vermeulen, kerel, ik kan de case helaas niet accepteren.

Een zeer urgente zaak zal de komende tijd al mijn aandacht opeisen."

"Maar dat gaat zomaar niet", stamelde Vermeulen. Flipstra en Vermeulen raakten in een verhitte discussie. Pim pakte het telegram dat Flipstra op zijn bureau had gelegd.

- amigo -stop- kom onmiddellijk naar Mexico -stop- operatie 'ijzeren sombrero' werpt vruchten af -stop- verkeer in levensgevaar -stop- je broer Hendrik-

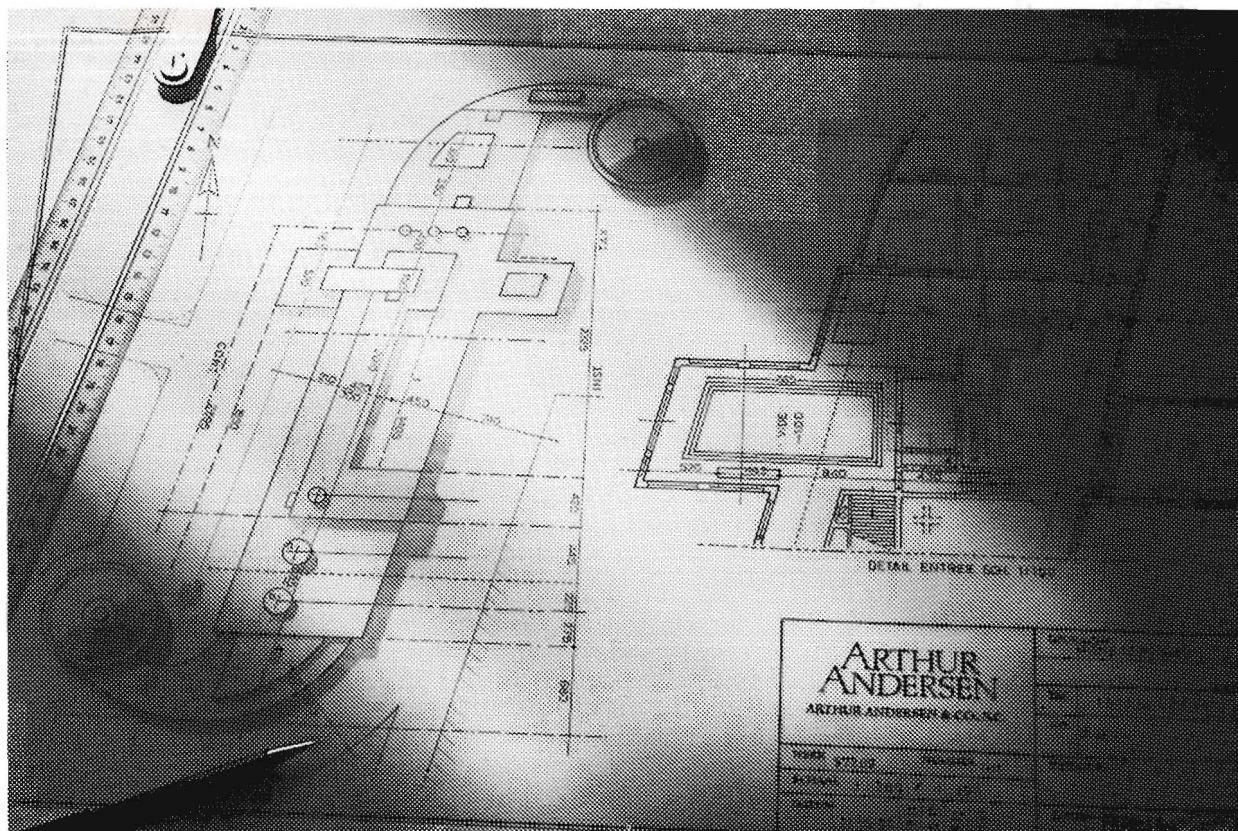
"I guess I'll be on my way." De bruin gelooide cowboy tikte ter afscheid tegen

de hoedrand en reed te paard de horizon tegemoet.

De struise vrouw stond op de veranda tegen een houten pilaar geleund en keek hem snikkend na, in haar ogen een blik van adoratie. Haar zomerjurk wapperde door de straffe prairiewind. The end. Pim trok de hoofdtelefoon los uit zijn oren. Naast hem lag Flipstra nog stevig te zagen. Tot zijn grote vreugde zag Pim de stewardess naderen, die een karretje dampend eten voor zich uitduwde. Een oud dametje maakte zich los uit haar stoel en versperde de stewardess de weg. Ze transpireerde hevig vanonder haar hoedje en wankelde in het gangpad. Ze knipte haar grote handtas open en doorzocht de inhoud driftig. "Een hartaanval?", dacht Pim en wilde te hulp schieten. Tot ieders grote verbazing trok ze een pistool te voorschijn en zwaaide er vervaarlijk mee rond. "Dit vliegtuig is gekaapt", zei ze met krakende stem.

Jacco Kroon

WIE LEGT STRAKS DE BETERE FUNDAMENTEN?

De architect ontwerpt. De architect maakt een raamwerk. En later, als de papieren dromen gerealiseerd zijn, doen vaak duizenden mensen hun werk daarbinnen. Dan blijkt of de architect zijn of haar werk goed gedaan heeft.

Is het arbeidsklimaat optimaal? Kunnen mensen er goed functioneren? Het wel en wee van een onderneming hangt hier nauw mee samen.

In wezen is een goede accountant met hetzelfde bezig. Voor de financiële fundamenten van een bedrijf draagt hij het ontwerp aan. Hij laat zien hoe een perfecte administratieve organisatie opgebouwd wordt. Want zonder dat gaat ook het mooiste bouwwerk eens scheuren vertonen.

Arthur Andersen heeft wereldwijd circa 57.000 medewerkers en meer dan 300 vestigingen, maar waar u ook binnenkomt, overal zal u één ding opvallen: hier doen mensen met plezier hun werk.

Voor onze vestigingen in Den Haag, Rotterdam, Eindhoven en Amsterdam zijn we nu op zoek naar mensen die zich de waarde van hun vak realiseren. En die hun talenten ten volle zouden willen benutten.

Ben je afgestudeerd bedrijfseconoom of HEAO'er? Wil je werken met collega's die minstens zo enthousiast zijn over je vak als je zelf bent?

Schrijf dan naar Mevr. E. Piller, Stadhoudersplantsoen 24, 2517 JL Den Haag. Of bel 070-3425625. We maken graag 'ns met je kennis.

**ARTHUR
ANDERSEN**
ARTHUR ANDERSEN & CO., S.C.
ACCOUNTANCY